

SERMÓ SOBRE LA RESURRECCIÓ DE CRIST¹

(finals de març, 1516)

WA 1:58.15–60.16

Com hem dit dessús, Luther no només era doctor en sagrada Teologia i professor de sagrada Escriptura a la universitat (*lectura in Biblia*, tal com se'n deia aleshores), sinó també predicador de la santa Paraula de Déu. De bell antuvi impartia els seus sermons a la capella del monestir agustinià de Wittenberg, davant dels seus germans de l'orde, però sabem que més tard (des de finals de 1514, segurament) començà a predicar també a l'església de la ciutat i hi pujava al púlpit, com a mínim, dues vegades a la setmana. D'aquests anys es conserven al voltant de cinquanta sermons sencers o bé fragmentàriament. El primer sermó que aquí presentem és un excel·lent exemple de com el Doctor interpretava l'Antic Testament en clau cristològica i com entenia la relació entre llei i Evangeli. En efecte, a partir d'un passatge aparentment innocu, l'endevinalla que Samsó proposà els filisteus durant el seu casament, l'agustí elabora una interpretació al·legòrica, el centre de la qual és la passió i resurrecció de Crist (cal recordar que el sermó el pronuncià durant la Setmana Santa d'aquell any). Com a síntesi: qui es converteix és mort al pecat, car ja no viu en Adam sinó en Crist.

«Del qui menja, en surt menjar, i del fort, en surt dolçor» [Jt 14,14]. Aquesta endevinalla la va proposar Samsó als fills dels filisteus, i és estranya i plena de contradicció. En efecte, és contrari a la naturalesa que l'aliment surti del qui menja, perquè més aviat, si hi ha un que menja, l'aliment hi entra i és ingerit pel que menja. Car,

WA
1,58

1. *Sermo de Resurrectione Christi habitus.*

si l'aliment en surt, no som davant d'un menjaire, sinó d'un que escup o regurgita el menjar. Però, si és un menjaire, el past no en sortirà, sinó que hi entrarà. Quin sentit té, doncs, aquesta paràbola? Hom menja i el que menja li surt fora. Aleshores, com podrà sadollar la seva fam? Tots plegats moriríem si haguéssim de menjar d'aquesta manera. I el mateix passa amb el que segueix: Com pot la dolçor procedir d'allò que és fort i dur? Més aviat trobem el contrari, que allò dur i fort sol ser suavitzat per la dolçor. I això és tant com si es digués: «De la calor ve el fred, i del fred ve la calor», que de qualsevol cosa ve el seu contrari, quan passa més aviat a l'inrevés, i és que d'una cosa deriva quelcom de semblant. Al cap i a la fi, qui ha estat mai escalfat per la neu o el gel? Qui ha sentit mai, assegut al costat del foc, que d'allà sortia fred? Així mateix, qui ha pres mai mel i oli d'una roca o d'una terra endurida? **Qui ha tret aigua d'una roca? Qui ha tret aigua de la maixella d'un ase?** Però aquestes coses les llegim a les Escriptures, i certament la solució a tot plegat és ben fàcil.

WA
1,59

En aquest cas, el lleó era el poble jueu enfurismat contra Crist. Aquest el va matar, i a la seva boca es trobà la mel dolça, és a dir, a la lletra de la llei, que porten a la boca, sempre es troba l'Evangeli. D'aquesta manera va sortir l'aliment fora del menjaire, a saber, del devorador de Crist i dels seus sants, ja que Crist va ser occit per una literalitat assassina. Malgrat això, els jueus no tenen aquest menjar i, tanmateix, van devorar Crist. Perquè, de la mateixa manera que introduïm el menjar per la nostra boca, així també la llei o qualsevol text de l'Escriptura és una boca, una escletxa i una porta per la qual un poble hi és rebut i incorporat. Així es diu a **Pr 22[14]**: «La boca d'un desconegut és un clot profund». D'aquí que l'Evangeli també sigui la boca de Crist, els dos llavis de la qual són l'Antic i el Nou Testament. Les dents, però, són els càstigs que ens hi trobem. Així doncs, a través de l'Evangeli, que és una porta estreta i font

d'aigües vives, travessem les portes de Sió, els forrellats de les quals ha assegurat el Senyor [cf. Sl 147,13]; i així la sagrada Escriptura és també una ciutat.

Però no s'hauria trobat dolça mel a la seva boca, si el lleó, és a dir, el poble de la sinagoga, no hagués estat mort per la lletra. Car, mentre vivia la llei, vivia la boca del lleó i el lleó mateix; però ara que s'ha complert la llei i la lletra és morta, ja no és viu tampoc el poble que vivia en la llei [i en la lletra]. D'aquesta manera la dolçor ha vingut d'allò que era dur i fort, perquè la llei és dura i feixuga, però un cop ha estat morta, la seva lletra ha esdevingut dolça². Perquè la llei exigia coses que l'home era incapaç de complir, i també oferia el que més aviat impedia el seu compliment: béns temporals que apartaven el nostre cor de Déu. Així sortí mel de la roca, oli de la pedra més dura i agua de la roca. Així també, la mateixa Escriptura és la maixella d'un ase quan el poble és indolent i té el cor mandrós. Però Déu va obrir la seva dent molar i van brollar les aigües³. De tal manera que: «llança el seu glaç com molles de pa: una fredor tan dura i feixuga, qui la pot suportar? Envia la seva paraula, i tot es desglaça; fa bufar el seu vent, i l'aigua s'escola» [Sl 147,17-18]. I tot això succeeix per la mort de Crist. Així que tot el que hem dit abans queda ara clar, és a dir, com de la calor ve el fred i del fred ve la calor, i com d'una cosa ve el seu contrari.

Escodrinyem ara els misteris. En primer lloc, parlem de Crist, que va sortir de la boca del diable, que l'havia devorat. Car Ell és el nostre aliment, la nostra Pasqua i el nostre pa caigut del cel. Perquè el lleó el va devorar i, si no l'hagués devorat, l'aliment per a les nostres ànimes no hauria sortit. Però tampoc no n'hauria sortit si Ell no hagués matat el lleó. Tanmateix, després d'haver-lo mort, Ell es

2. La dolçor surt de la boca, com l'Evangeli surt de la llei, per la mort del lleó i de la lletra respectivament. De la dura llei mosaica surt el dolç Evangeli.

3. Déu obre el cor dels homes i fa entrar-hi l'Evangeli.

WA
1,60

va convertir en mel dolça a la seva boca, perquè Crist havia de patir d'aquesta manera per poder sortir de la boca del lleó per mitjà de la resurrecció, i així fer que prediquessin en nom seu el penediment i el perdó dels pecats, o sigui, l'Evangelí. D'Ell en procedeix la dolça mel, ja que se'ns predica per al perdó dels pecats. I sens dubte tenim un benefici inestimable, perquè, igual que Crist va assolir la glòria pel seu sofriment després d'haver vençut el lleó, i es va convertir en aliment en sortir de qui el volia devorar, així també per a nosaltres ha de ser útil tota persecució, i que ens devorin i mengin **per viure en pecat, perquè també nosaltres sortirem després que el lleó sigui vençut**, i serem dolça mel per a Déu i els àngels. Perquè tota persecució produeix consol en nosaltres, com es diu al **Salm 4[2]**: «En la tribulació em vas engrandir»; i al **Salm 93 [94,19]**: «Quan creix el neguit dintre meu» etc. Per tant, si la dolça mel t'agrada, que no t'espanti la boca del qui menja. Només cal que matis el lleó, la qual cosa faràs amb paciència. Així que l'alegria prové de la tristesa, la tranquil·litat de consciència prové de la persecució física. Perquè de la mateixa manera que els mèrits augmenten en la tribulació, així també ho fa l'alegria.

Moralment, però, l'aliment surt del qui menja, quan la persona es converteix i és mort al pecat. Així, qui abans menjava fems, ara serveix als altres l'aliment de la paraula divina. Perquè el qui viu en pecat, menja carnalitat i beu iniquitat com a aigua; però, quan és mort, és capaç de donar aliment també als altres. Així és amb sant Pau, sant Agustí i al **Salm 50 [51,15]**, que diu: «Ensenyaré els teus camins als pecadors», ja què havia dit poc abans **[v. 14]**: «Torna'm el goig de la teva salvació». Ensenyaré als altres i els donaré la mel dolça; com en el passat vaig estar mort pels pecats, també vosaltres, quan hàgiu ressuscitat segons el nou home i hàgiu mort segons el vell, traureu de vosaltres el menjar i la dolçor, i ja no menjareu mai més cap àpat podrit.

SERMÓ DEL DESÈ DIUMENGE DESPRÉS DE LA TRINITAT

[Contra l'opinió de la santedat i els mèrits]⁴

(27 de juliol, 1516)

WA 1:63.1–65.6

A partir de mitjans de l'any 1516 Luther va començar la pràctica d'oferir dos sermons conjoinats (*gemina concio*) durant el servei del matí. Així, al primer exposava la lectura evangèlica que tocava aquell dia, mentre que al segon tractava d'un tema prèviament establert que podia durar mesos. Comptat i debatut, veiem que Luther va esmerçar tots els seus esforços a criticar el concepte de mèrit tal com l'havia fixat la teologia nominalista. Aquest sermó, en particular, forma part d'una sèrie de predicacions que van servir com a textos introductoris a l'explicació dels Deu Manaments (*Decem praecepta Wittenbergensi populo praedicta*) que el doctor va predicar entre juliol de 1516 i febrer de 1517 a l'església de la ciutat de Wittenberg. El sermó traspua per tots els seus porus l'anomenada «teologia de la humilitat», fent repetides al·lusions a la humilitat en conjunció amb el temor de Déu. Luther indica que l'home, com a pecador, ha d'admetre la seva impotència, no gosant atribuir-se res a si mateix, sinó atribuint tot el bé a Déu. Com el publicà, cal que cerqui, amb humilitat, l'al·leujament del seu desesper no pas en les bones obres, sinó en Crist, que acull a tots els pecadors. L'orgullós (el fariseu), en canvi, no ha menester de Déu i en té prou amb si mateix. Aquests sermons introductoris predicats en estreta connexió amb els que versaven sobre els Deu Manaments els va publicar Valentin Löschner al segle XVIII i es coneixen com *Exordienpredigten*.

4. *Sermo Dominica X. post Trinitatis [contra opinionem sanctitatis et meriti]*. L'evangeli d'aquell diumenge era **Lc 18,9–14**, com veurem tot seguit.

WA
1,63

[El salmista pregunta:] «Qui és com el Senyor, el nostre Déu, que viu a les altures i que s'humilia per mirar el cel i la terra?» [Sl 113,5-6]. I de nou: «El Senyor és excels, però esguarda els humils, mentre que coneix els altius de lluny estant» [Sl 138,6]. Que meravellós és aquest Déu per sobre de tots els altres déus! Veu el que és remot i llunyà; els altres, però, només veuen allò que hi ha just al seu costat. [L'un] no reconeix el que té a prop, [els altres] no reconeixen el que es troba lluny d'ells, igual que els governants d'aquest món. Per consegüent, és la veritable naturalesa de la humilitat retirar-se ben lluny de Déu i de tot el que és de Déu. D'altra banda, és la veritable naturalesa de l'orgull apropar-se el més possible a Déu i a tot el que és de Déu, com diu Is 58[2] dels jueus orgullosos: «Es deixen per estar a prop de Déu». I ambdues coses es revelen clarament en aquests dos homes de l'Evangeli, el fariseu i el publicà [cf. Lc 18,9-14]. Però tot el que sigui ser com Déu i l'ésser de Déu, que és la vida, la saviesa, el poder, la justícia, la riquesa, la bellesa i tot el bé, ha d'ajustar-se a la regla de l'Apòstol a Rm 12[16]: «Poseu-vos al nivell dels humils»; per molt humiliant i difícil que sigui per a un home ric posar-se al mateix nivell que qualsevol captaire que hi hagi, per a una verge identificar-se amb una meuca, per a una dona d'alt llinatge amb una adúltera, per a un home savi amb un ximple, per a un home forçut amb un de feble, per a una persona viva amb una de morta, per a una persona bella amb una de lletja, per a una superior amb una d'inferior. Si declares «No puc fer-ho», molt bé, llavors esborra aquesta frase: «Qui és com el Senyor, el nostre Déu, [...] qui des d'allí s'humilia per veure el cel i la terra?» [Sl 113,5-6]. ¿Què haurà de succeir perquè els orgullosos facin tal cosa? La meua resposta és que ho faran només per raó d'aquest manament: «Pren el que et pertoca i ves-te'n» [Mt 20,14] o bé per aquesta altra dita: «¿Què tens que no hagis rebut? I, si ho has rebut, ¿per què presumeixes com si no t'ho haguessin donat?» [1Co 4,7].

Aquest allunyament de Déu i l'acostament a Déu es realitza de dues maneres, és a dir, interiorment i exterior, o bé mitjançant el reconeixement de Déu i el no reconeixement de Déu. Reconèixer Déu resulta d'allunyar-se de Déu amb temor i reverència, i això és la humilitat, en la qual l'home reconeix el seu propi no-res i deixa tot allò que és bo a Déu, sense atrevir-se a reclamar res per si mateix⁵. No reconèixer Déu resulta d'allunyar-se de Déu amb menyspreu i seguretat, i això és orgull. Així, per exemple, un pobre de solemnitat en presència d'un príncep fuig cap a un racó. El que fuig reconeix i reverencia la majestat del príncep; però un altre gira l'esquena i s'allunya perquè menysprea el príncep.

Per consegüent, apreneu aquí a continuació les característiques d'un home orgullós:

En primer lloc, no demana res a Déu. Considera que no ha menester de ningú i, per tant, pensa que ni tan sols necessita Déu. En té prou amb si mateix⁶; perquè si hi sentís alguna mancança, suplicaria a Déu i tindria necessitat d'Ell. Si elimina la necessitat de Déu i li atribueix únicament contingència, està deixant de banda els seus propis defectes i **atribuint-se a si mateix prou suficiència**. La **persona veritablement humil** és tot el contrari. Es desespera de ser suficient amb si mateix. Anhela fervorosament que hi hagi un Déu i

WA
1,64

5. El Déu veritable no es contempla a si mateix, sinó que escruta els pecadors que ha de salvar. Així que, en lloc de pujar o córrer cap a Déu, l'humil fuig del Déu contemplador de dalt. Més encara, en contra del que pesem, Déu contempla realment els pecadors, no només els justos. Ells són davant el seu esguard, mentre que els superbs fugen cap al Déu de dalt. L'humil es queda quiet, perquè Déu pugui baixar (un Déu molt actiu, que obra en els seus). De fet, aquest Déu s'ocupa més dels pecadors que no pas dels sants (cf. Paulson 2018: 219).

6. És a dir, la persona orgullosa pensa que Déu és contingent, mentre que ell és autosuficient: per salvar-se, en té prou amb si mateix. La persona humil, en canvi, pensa justament el contrari: es desespera pel fet de tenir-ne alguna suficiència, i d'aquesta manera arriba a glorificar Déu i és per això justificat.

prega per allò que li manca. De fet, dona la glòria a Déu, i així està justificat. És una molt bona cosa, però, que el Senyor no hagi deixat sense resposta les paraules hipòcrites dels orgullosos. Puix que també ells donen les gràcies a Déu, també diuen que tot el que tenen prové de Déu, que per ells mateixos no són res i que tenen tot tipus de mancances. En general, imiten tant com poden els veritablement humils, fins i tot els seus gestos; és a dir, tenen aparença d'humilitat, però neguen el poder d'aquesta humilitat [cf. 2Tm 3, 5], la qual cosa es demostra quan es comparen amb altres persones: perquè en cap cas volen imitar-les i assemblar-s'hi.

En segon lloc, aquesta ceguesa i ignorància d'un mateix va encara més enllà, com diu sant Agustí: No en tenen prou, de no demanar res a Déu. A més s'han de lloar a si mateixos. Tot i que poden culpar-se meravellosament a si mateixos amb paraules, no obstant això, estan satisfets amb si mateixos en els seus cors. No gemen per si mateixos, no s'acusen a si mateixos, però sempre surten dient: «No era conscient que fes res malament. Que no l'he fet bé? Fins i tot millor que aquesta i aquella persona?» L'home humil, ben al contrari, després d'haver pregat Déu que sigui misericordiós amb ell, prossegueix i s'acusa a si mateix, tot dient: «jo, pecador». Fixa-t'hi bé: [l'humil] es diu a si mateix i es confessa pecador. S'allunya de la justícia i la santedat en què s'embolica l'home orgullós.

En tercer lloc, completa la seva maldat, no solament lloant-se a si mateix, sinó també ridiculitzant i acusant el qui prega i s'acusa a si mateix. Aquesta és una monstruositat horrible, que per si sola hauria d'humiliar a tots els que són orgullosos, perquè, per descomptat, tot home orgullós, quan jutja, denigra i acusa el seu proïsme. Només cal mirar el mal en què està implicat. En primer lloc, no realitza cap obra de misericòrdia, perquè hauria de compadir-se del seu proïsme, pregar per ell i ajudar-lo en tot allò que sigui possible. Per això és digne de la mort eterna, Mt 25[41]. En segon lloc,

és evident que l'encalça amb la seva llengua, que és una espasa pitjor que l'espasa de ferro [cf. Sl 57,4], i això ho fa davant Déu, els homes i ell mateix. I, finalment, comet una falsedat i una injustícia per fer això a algú que prega i confessa i, per tant, ja està justificat. I estaria cometent una falsedat i una injustícia contra el seu proïsme, encara que aquest fos realment com l'acusa de ser. Llavors fins i tot ataca Crist, que va acceptar tots els pecadors al seu si, i per això, Crist és jutjat, acusat i escarnit sempre que un pecador és acusat de ser-ho, etc. Qui jutja Crist, però, jutja el seu propi jutge, i qui jutja el seu propi jutge nega categòricament Déu. Ja veus d'on surt aquest orgull recalitrant i estúpid! D'altra banda, l'home humil declara just el seu proïsme⁷; realment només s'acusa a si mateix, ja que diu: «jo, pecador», no pas: «nosaltres, pecadors». Creus que estava tan gelós que no voldria que Déu fos misericordiós també amb els altres pecadors? Llavors, certament, no hauria estat justificat, sinó més aviat condemnat. Però, tanmateix, no veu ningú que sigui pecador, tret d'ell mateix. Tothom amb qui es compara és just. Així que «tot és pur per als qui són purs. En canvi, per als impurs [...], res no és pur» [Tt 1,15].

Queda clar, doncs, que aquest fariseu no va complir el primer manament. Al contrari, tenia un altre Déu —si no hagués tingut un altre Déu, segurament hauria estat justificat—, em refereixo a l'ídol de la seva pròpia justícia erigit en el seu cor⁸. Ara, però, que tot aquell que odia i menysprea aquest fariseu tingui cura de no posar-se per sobre del fariseu, tal com aquest es posa per sobre del públicà. Crec que pocs tenen por de ser com el fariseu, a qui odien,

7. Així, l'home humil assumeix la tasca de la llei, anticipa el Judici Final i s'acusa a si mateix (soc un pecador!) per suscitar la pietat de Déu.

8. El fariseu, doncs, és un clar exemple d'una persona que pecca contra el primer manament, ja que adora un déu aliè que ha entronitzat al seu propi cor: «l'ídol de la seva pròpia justícia», com diu aquí Luther (cf. Wicks 1969: 153).

WA
1,65

però sé que la majoria són com ell; perquè ¿qui és tan orgullós que pugui presumir d'estar lliure de tot orgull i pugui reclamar per a ell aquesta humilitat absoluta del públicà? Per consegüent, més aviat reconeixem que som com el fariseu i ens lamentarem de nosaltres mateixos i ens odiarem més del que ell s'odiava. I no presumiu amb tanta confiança que nosaltres som com el públicà, perquè ell va ser beneït fora de mida i era fill de la gràcia. Nosaltres, en canvi, som fills de la natura i, per tant, fills de la ira.

SERMÓ DEL SEGON DIUMENGE D'ADVENT

[Sobre l'Evangelí]⁹

(7 de desembre, 1516)

WA 1:104.26–106.25

Un altre tema important que també apareix en els sermons de Luther d'aquests anys és la interpretació que fa del que ell va anomenar «les dues funcions de l'Evangelí». La primera seria, en essència, la d'oferir una «interpretació espiritual» de la vella llei, és a dir, una interpretació que mira d'interioritzar els manaments de l'Antic Testament, com Crist va fer al seu Sermó de la muntanya [Mt 5,21 i s.]. Com que ningú no pot complir aquesta entesa de la llei, cal la segona funció, que seria la d'anunciar a la consciència, desesperada i angoixada pel pecat i la impotència, l'ajuda i el remei que Crist ens porta. L'Evangelí és, doncs, l'anunci «joiós i dolç» que la llei ha estat complida per Crist i que només cal adherir-s'hi i conformar-s'hi, perquè Ell és la nostra justícia, santificació i redempció.

«Als pobres, els és predicat l'Evangelí», Mt 11[5]. L'expressió grega en aquest cas s'havia de traduir d'aquesta manera, perquè el Senyor diu passivament aquí allò que va dir activament a Is 61[1]: «M'ha enviat a portar l'Evangelí als pobres». Així aquí «l'Evangelí és predicat als pobres», o sigui, als pobres se'ls predica l'Evangelí, és a saber: se'ls anuncia el bé, la pau, la gràcia i la misericòrdia. En aquesta ocasió, però, també se sol donar un significat erroni o, com a mínim, incompreensible d'aquest verset, ja que hom no té ben clar què és l'Evangelí. En efecte, n'hi ha molts que defineixen l'Evangelí

WA
1,104

WA
1,105

9. *Sermo Dominica II. Adventus [De Evangelio].*

com els preceptes per a la vida d'acord amb la nova llei. A aquesta mena de gent se'ls fa impossible d'entendre l'apòstol Pau, qui, com també Crist, dona a la paraula 'Evangeli' la seva veritable accepció. Doncs bé, l'Evangeli té una doble funció. La primera és interpretar la vella llei, com ho fa el Senyor a **Mt 5[21 i s.]**, quan explica aquests preceptes: «No trenquis els juraments, no matis, no cometis adulteri», tot passant del seu sentit literal al seu enteniment espiritual. Així, és atènyer-se a la lletra quan s'entén «no matis» només referit a l'obra exterior; però aquesta manera d'entendre els manaments mata. La comprensió espiritual, en canvi, és la que diu: «No matis en el teu cor o esperit», és a dir, no t'irritis, no odiïs, car «tothom qui odia el seu germà és un assassí» **[1Jn 3,15]**. I el Senyor una altra vegada **[Mt 5,22]**: «El qui s'irrita amb el seu germà serà condemnat pel tribunal». Aquest és el càstig amb què la llei amenaça l'acte, ja que afirma: «El qui mati serà condemnat pel tribunal» **[Lv 24,17]**. Tanmateix, aquest enteniment de la llei en el sentit espiritual mata encara més, ja que fa que la llei sigui impossible de complir i, amb això, obliga l'home a dubtar de les seves pròpies forces i a humiliar-se, donat que no hi ha ningú exempt d'ira, no hi ha ningú lliure de concupiscència, tothom és així de naixement. Aleshores, què ha de fer l'home? Cap a on ha d'anar quan està tan aclaparat per una llei impossible de complir?

Aquí, aquí ve la segona funció de l'Evangeli, que és la seva funció pròpia i veritable, la que anuncia l'auxili i el remei a la consciència desesperada. Els versets que expressen aquesta segona funció són: «Veniu a mi tots els qui esteu cansats i afeixugats, i jo us faré reposar» **[Mt 11,28]**. I també: «Coratge, fill, et són perdonats els pecats» **[Mt 9,2]**. Aquest és, doncs, l'Evangeli, o sigui, un missatge joios i dolç per a l'ànima que ja es trobava perduda i abatuda per la interpretació de la llei, és a saber: sentir que la llei ha estat complida per Crist, que ja no cal complir-la, sinó solament aferrar-s'hi per la

fe i conformar-se a Aquell que l'ha complert, perquè Crist és «la nostra justícia, la nostra santificació i la nostra redempció» [1Co 1,30]. Per consegüent, com més entristeix l'Evangeli per la interpretació de la llei, tant o més delecta per l'anunci de la gràcia. Així humilia per la interpretació [de la llei], per tal d'exaltar per l'anunci de la gràcia. Fereix per tal de guarir. Mortifica per vivificar. Fa baixar als inferns per redreçar [cf. Dt 32,39; 1Sa 2,6]. Per això es diu a Is 52[,7]: «Que en són, de bonics els peus del que porta bones noves [l'Evangeli], que anuncia la pau i el benestar».

Per tant, aquell que no tingui en compte això, farà de l'Evangeli una càrrega molt més feixuga per a nosaltres del que era la llei, perquè és molt més difícil no irritar-se que no matar. I és molt més difícil no tenir cap concupiscència que no cometre adulteri. De fet, això és impossible. Així, per tant, l'home és humiliat per la llei per tal de ser exalçat per la gràcia. Això és el que també diu Jn 1[,6-7], que Déu envià un home [sc. Joan Baptista] per donar testimoniatge de la llum, Crist. Aquest és, per tant, l'Evangeli: que proclama la pau, el perdó dels pecats, la gràcia i la salvació en Crist. Però ningú no es resisteix més obstinadament a la gràcia que aquells que són justos segons la lletra de la llei, car aquesta mena de gent no accepta la interpretació [espiritual] de la llei, i encara menys es reconeixen com a pecadors. De fet, creuen que compleixen la llei, que és impossible de complir a causa de la carn, Rm 8[,3]. Per aquest motiu Crist diu aquí, entre altres prodigis, que la gràcia i la pau s'anuncien als pobres, perquè no es pot anunciar als rics, als superbs i als que ja són justos, donat que no accepten la interpretació de la llei, és a dir: la proclamació del penediment i del baptisme de Joan. Per això més aviat a ells se'ls anuncia la ira en lloc de la pau. No volen que se'ls titlli de necis, de pecadors o de febles, ja que no entenen la llei en el seu sentit espiritual. Cal també remarcar que, la comprensió espiritual [de la llei], n'hi ha molts que l'entenen d'una manera

WA
1,106

que jo desconec, segons facin una lectura al·legòrica, tropològica o anagògica¹⁰. Sens dubte això és cert, però és més correcte que tinguís això en compte: La llei o la seva comprensió espiritual és aquella que fa avinent l'esperit o la gràcia. Per tant, qui posseeix l'esperit i la gràcia posseeix allò que mana la llei. Per exemple: No irritar-se és una llei espiritual, la lletra de la qual és: «No mataràs». Però no pots estar lliure d'ira, llevat que estiguis tranquil, àdhuc en les circumstàncies més difícils. Tanmateix, cap lletra porta a aquesta tranquil·litat, la qual només l'atorga la gràcia. Per això la llei s'anomena espiritual, perquè pressuposa l'esperit, tot i que requereixi la lletra. Així, també és parlar en un sentit tropològic quan et fixes no en les obres exteriors, que sempre són presents en la lletra, sinó en el cor i en l'esperit. I també és parlar en un sentit al·legòric quan tu creus que l'Església està en l'Esperit¹¹, és a dir, quan vius lliurement en la llei de Déu.

A continuació, Joan envia els deixebles a Crist [cf. Mt 11,2], és a saber: l'Evangeli, en interpretar la llei, obliga a anar vers la gràcia. Però Crist respon a Joan no amb paraules, sinó amb obres [cf. Mt 11,4; 5], perquè, allà on apareixen l'esperit i la gràcia, la coneixença pràctica de la llei ja s'ha consumat. En efecte, la unció ensenya que l'home aprèn més aviat de la vida allò que ha de fer, car la llei ja ha passat ara a ser la cosa significada, i el que ella mana es fa. Per tant, cessen les paraules quan apareixen les obres, és a dir, ja no hi ha llei allà on la llei s'ha acomplert. Així doncs, Joan ha de minvar, però Crist ha de créixer [cf. Jn 3,30], atès que la llei, degut a la seva implicació, sempre lliga les mans.

10. Tradicionalment, la sagrada Escripura s'interpretava tenint en compte el seu sentit literal (històric) i també l'espiritual. Dins d'aquest últim, n'hi havia tres nivells més: al·legòric, tropològic (o moral) i anagògic (o místic).

11. «L'Esperit Sant donat en la paraula és qui converteix un home en cristià i una assemblea en Església» (Bayer 2020: 277).

SERMÓ DEL TERCER DIUMENGE D'ADVENT

[Sobre el sentit espiritual de la llei]¹²

(14 de desembre, 1516)

WA 1:107.26–109.21

Luther tornar a insistir aquí en el tema de les dues funcions de l'Evangeli, tot centrant-se en la seva primera funció (la interpretació espiritual de la llei), la qual defineix com la instrucció que li cal a l'home per poder arribar al perfecte coneixement del pecat, el resultat del qual és portar-lo al convenciment que la gràcia divina és absolutament imprescindible per a la salvació. La llei com a lletra fa les persones orgulloses i les infla, però espiritualment entesa les humilia, preparant-les per a la gràcia i dirigint-les a Crist. A tall d'anècdota dir que, el mateix dia d'aquest sermó, Luther envià al seu amic Spalatin una carta, on li recomanava vivament la lectura dels sermons de Joh. Tauler (cf. WABr 1:79, 58–64). El jove doctor havia començat a llegir els autors místics alemanys durant la primavera d'aquell mateix any.

«Soc la veu d'un que crida en el desert: Adreceu el camí del Senyor» [Jn 1,23]. Aquí de nou Joan mostra de manera excel·lent el sentit espiritual de la llei. L'Evangeli, però, és molt més profund i insondable del que amb prou feines podem expressar amb paraules. Diu que és la veu d'un que crida en el desert: «Adreceu el camí del Senyor»; diu que *bateja amb aigua, que no és ni Elies, ni el Profeta, ni el Messies, ni* *bateja amb l'Esperit*. I, perquè ens hi quedi clar, l'expressió hebrea: «batejo *en* aigua», té el mateix sentit que quan

WA
1,107

WA
1,108

12. *Sermo Dominica III. Adventus. [De spirituali legis sensu].*

en llatí es diu: «batejo *per* aigua» o «batejo *amb* aigua». Per tant, seria millor ometre la preposició «en», com es fa a **Ac 1[5]**: «Joan certament va batejar amb aigua¹³, però vosaltres sereu batejats amb l'Esperit Sant». A més, el significat aquí és més clar, perquè ningú no pensi que ha d'estar a l'aigua mentre bateja, ja que, a diferència de Crist, [Joan] afirma que bateja amb aigua. De fet, diu: «Jo batejo amb aigua, però enmig vostre hi ha el qui us batejarà amb foc» **[Mc 1,8; Jn 1,26]**. I també a **Lc 3[16]**: «Jo us batejo amb aigua, però ve el qui es més fort que jo, a qui no soc digne ni de deslligar-li les corretges de les sandàlies: Ell us batejarà amb l'Esperit Sant i amb foc». Per això Joan també s'anomena a si mateix «la veu d'un que crida», és a dir, una veu que sona molt forta, en contrast amb el Verb, que és Crist i resta en gran manera ocult.

Però aquests són misteris, perquè la comprensió espiritual de la llei, que és l'Evangeli, instrueix els homes en el coneixement més perfecte del pecat i d'ells mateixos, de forma que els mostra que la gràcia és absolutament necessària. I qui té aquest coneixement és més proper a la gràcia, donat que Déu «concedeix als humils la seva gràcia» **[1Pe 5,5]**. Però la llei segons la lletra, de la mateixa manera que infla i envaneix, també humilia quan se l'entén espiritualment, i llavors prepara per a la gràcia i assenyala Crist. Per exemple: «No cometis adulteri», seguit al peu de la lletra, envaneix a aquells que s'abstenen del fet de cometre adulteri, com si, per no trencar el matrimoni, ja fossin purs. Tanmateix, un orgull tan abrandat resulta esclafat per aquest enteniment espiritual: «No cometis adulteri, ni en el teu cor ni amb cap de les teves facultats». Però, quan hom ha escoltat això, llavors s'adona que és adúlter davant Déu, car sent al seu interior el desig sexual, i per això s'humilia i fuig plorant cap a la gràcia, és a dir, cap al baptisme de foc després d'aquest baptisme

13. En llatí, sense preposició: *baptizavit aqua*.

d'aigua. Perquè aquesta és una aigua freda que refreda, és a dir, ensenya a reconèixer que la persona està buida de foc i d'esperit, per tal que hom fugi cap al foc. Per això, a les antigues Escriptures sempre s'alaben la rectitud i la puresa de cor, com, per exemple, al **Salm 23 [24,4]**: «El qui té les mans sense culpa i el cor pur», com dient: «No n'hi ha prou que siguis pur de mans, és a dir, d'obres afectades de luxúria, sinó també ho has de ser de cor». Llavors ve la pregunta punyent: Qui es vanta de tenir un cor pur? Per tant, ningú no pot pujar a la muntanya del Senyor, exceptuant Crist [cf. **Sl 24,3**]. I al **Salm 94 [95,10]** es diu: «El cor [d'aquest poble] sempre es desvia». I de nou al **Salm 50 [51,12]**: «Oh Déu, crea en mi un cor ben pur»; i al **Salm 24 [25,7]**: «No et recordis dels pecats i de les faltes que he comès de jove, Senyor», o sigui, els pecats de joventut són aquí els pecats ocults, car en hebreu «joventut» i «ocult» es designen amb la mateixa paraula, sc. *Almuth*.

A continuació segueix: Com és la «veu» i en concret la «d'un que crida»? Perquè aquí crida: «Adreceu el camí del Senyor», com si volgués dir: «La llei del Senyor, que és el camí del Senyor –com ho il·lustra ben clarament el **Salm 118 [119]**–, vosaltres l'adreceu malament, vosaltres que doblegueu i torceu la llei pel sentit literal. Adreceu-la per l'enteniment espiritual, per tal que allò tort es torni recte i els camins costeruts s'aplanin». Aquí, tanmateix, com que estan profundament adormits, cal una veu i un clam per despertar en ells aquest enteniment. Però, quina és la manera? Si pregunteu: «Doncs bé, com hi caminaré i el compliré, si el camí del Senyor és tan estret i la seva rectitud ens examina fins a la darrera gambada?» [Joan Baptista] respon: «Vet aquí, enmig vostre est troba el qui us batejarà amb foc, ell serà la Paraula de la qual jo soc la veu. Serà, és clar, una Paraula oculta, que us ensenyarà interiorment i que es complirà. Puix que la Paraula de Déu és totpoderosa, ho fa tot». «Però ai, no sabeu –diu– com d'orgullosos i de supersticiosos sou!»

WA
1,109

Car «els enviats –diu– eren sacerdots i levites d'entre els fariseus» [Jn 1,24; 19]. Aquesta és la mena de gent que perverteix la llei de Déu fins als nostres dies. Perquè fitxa't com adulen Joan i quants paranyis li posen per tal d'atraure'l al seu costat. Això és el que fan molts, que també avui en dia, associant-se amb Herodes, decapiten Joan, a fi de donar curs a la seva ànima corrompuda i a la seva filla, la lasciva luxúria, mitjançant les seves obres i passions. A tot això, Joan, és a saber, la llei espiritual, s'hi oposa. Són els que diuen «els manaments no foren donats per haver-los de complir obligatòriament, sinó més aviat com a objectiu fixat de com l'home ha de millorar». En aquest sentit també ho interpreta sant Jeroni, quan diu que «un religiós no està pas obligat a ser perfecte, sinó a tendir a la perfecció»¹⁴. I perquè aquest assumpte es pugui entendre adequadament, [direm que] és cert que no estem obligats a ser perfectes, sinó que només estem obligats a perfeccionar-nos sota la pena del pecat mortal. Però tots aquells que no tenen pas dubtes, s'abstenen d'esforçar-s'hi, i consideren que ja en fan prou si, només en l'últim moment de la seva vida, procuren aquest afany de perfecció. Això significa, per descomptat, tallar el cap de Joan i matar-lo d'amagat i a la presó, és a dir, amb una interpretació abstrusa i falsa. Aquests són, doncs, els fariseus, justos [per si mateixos] i els sacerdots que també presumeixen de fer justos els altres.

14. Cf. STh II-II, q. 186, art. 2.

SERMÓ DEL DIA DE SANT TOMÀS¹⁵

(21 de desembre, 1516)

WA 1:111.18–115.6

Aquest sermó fa una exposició encara més explícita que l'anterior de la «teologia de la humilitat», la qual Luther va desenvolupar aquells anys i va enriquir-ne en gran manera gràcies a les lectures dels místics alemanys. Aquí torna a aplicar l'esquema del doble *officium evangelii*, segons **Is 28, 21**, per explicar que la raó de ser de l'obra aliena és acusar tots els homes de pecadors, dir-los que estan privats de la gràcia divina i, per consegüent, que cal que s'humiliïn davant Déu, cal que es rebaixin per poder atansar-se al Crist crucificat. Un cop fet aquest exercici d'humilitat, els homes hi trobaran paradoxalment la glòria de Déu (és a dir, gaudiran gratuïtament de la pau, la justícia i la veritat, que és l'*opus suum* o *proprium* de l'Evangeli). D'aquesta manera és com el missatge del perdó dels pecats penetra en les consciències afligides. En efecte, abans de ser justificat, el cristià cal que es confessi i es reconegui com a pecador. El predicador expressa així aquesta dualitat de Déu, que mata i fa viure, fereix i també guareix (**cf. Dt 32,39**). Aquestes dues obres de l'Evangeli també queden il·lustrades pel sermó de Joan Baptista, que, d'una banda, exhorta al penediment, i de l'altra, proclama la bona nova del proper regne del cel. Al final, Luther disserta sobre l'ensenyança de Pau a **Rm 7**, quan l'Apòstol es queixa dels mals desitjos que sent en el seu cor, dels quals no n'hauria sigut conscient sense el dit acusador de la llei. L'Evangeli realment magnifica el pecat en estendre l'aplicació del manament de Déu. En tal situació, doncs, l'única cosa que ens pot deslliurar del pecat no és pas la nostra disposició, sinó la gràcia de Déu a través de Jesucrist (**Rm 7,25**).

15. *Sermo in Die S. Thomae.*

WA
1,111

«El cel explica la glòria de Déu, i el firmament anuncia el que han fet les seves mans» [Sl 19,1].

L'evangeli no és altra cosa que l'anunci de les obres de Déu. En efecte, l'evangeli predica el que Déu fa, i per això mateix predica la seva glòria, atès que Déu és glorificat mitjançant la pròpia narració de les obres de Déu. La glòria i la lloança [de Déu], doncs, no són altra cosa que la proclamació del seu poder i la narració de les seves obres. D'això se'n dedueix que, precisament per aquesta raó, els cels reproveixen i censuren la glòria humana i silencien les obres fetes per les mans dels homes, com diu el Sl 16 [17,3-4]: «La meua boca no parla de les obres dels homes». Perquè la glòria de Déu ens fa entendre que la glòria humana és vanitat, i fins i tot ignomínia; i les obres de Déu indiquen i demostren que les obres dels homes (de les quals aquests es vantaven, com si fossin bones, rectes, sàvies i útils), no tenen cap valor, o més ben dit: són pecats. Perquè les obres són els fonaments de la lloança i de la glòria. Per consegüent, quan els fonaments es destrueixen, la casa que n'hi havia a sobre també es destrueix. Així, l'Evangelí, com que proclama la glòria de Déu, revela la ignomínia humana i, com que manifesta les obres de Déu, revela la desídia i la natura pecaminosa dels homes.

WA
1,112

Però ambdues coses indignen d'allò més a l'home orgullós, atès que les seves obres, amb les quals es delectava i de les quals es vantava (car considerava que eren justes i sense taca), són titllades aquí de vicioses i fins i tot ignominioses. Com s'afirma a Sv 2[16]: «[El just] s'allunya dels nostres camins com de la immundícia». Per això, l'home orgullós quan sent aquestes coses «s'irrita, i després estreny les dents i es consumeix» [Sl 112,10]. Així, la glòria [de Déu] desperta ira i enveja entre els homes, i la gràcia provoca indignació; la misericòrdia, crueltat; la compassió, un capteniment tirànic i la salvació, perdició. I així el bé es converteix justament en la causa del

mal. Qui no s'estranya que això passi? Car també el sol, quan surt, fa mal als ulls del mussol, i el vi mata els que tenen febre.

Per tal que es compregui tot això més clarament, hem de saber què s'entén per obra de Déu. No és altra cosa que fer justícia, pau, misericòrdia, veritat, afabilitat, bondat, goig i salvació, perquè el just, el veraç, l'assossegat, el bo, l'alegre, el salvat, l'afable, el misericordiós, no pot fer altra cosa, perquè ara la seva naturalesa és així. Per tant, Déu crea homes justos, pacífics, afables, misericordiosos, veraços, benignes, alegres, savis, salvats, etc. Aquestes són obres de les seves mans, o les seves creacions, com declara el **Sl 110 [111,3]**: «Esplendor i magnificència és la seva obra», és a dir, la lloança i la bellesa, o la glòria i l'esplendor, és l'obra de Déu. Obra de Déu és tot allò encomiable i d'allò més pulcre, sense cap mena de màcula, com també es diu al **Sl 95 [96,6]**: «Esplendor i bellesa són davant d'Ell; santedat i magnificència són al seu santuari», és a dir, a la seva església. Els *fets* de Déu són, per tant, les persones justes, els cristians, nova creació seva. Les *obres* en canvi són, pròpiament, la justícia, la veritat, etc., que Déu realitza en aquells *fets* seus, com diu el **Sl [64, 10]**: «Van proclamar les obres de Déu i van entendre els seus fets», és a dir, van fer que les entenguessin. I novament: «Perquè no han entès els fets del Senyor ni les obres de la seva mà» **[Sl 28,5]**.

[Déu], però, no pot fer aquesta obra que li és pròpia, sinó que cal que se serveixi d'una obra aliena i contrària a si mateix, com diu **Is 28[21]**: «La seva obra és aliena, per tal que pugui fer la seva obra pròpia»¹⁶. La seva obra aliena és, però, fer aparèixer els homes com pecadors, injustos, mentiders, apesrats, necis, perduts. No és que Déu els faci realment de tal mena, sinó que l'orgull dels homes, tot i que són de tal mena, fa que no reconguin que ho siguin o puguin

16. Segons la *Vulgata*: *Opus eius alienum est ab eo, ut faciat opus suum*. Déu obra en la vida dels homes sota una aparença contradictòria.

esdevenir-ne, de manera que Déu fa ús d'una pertorbació més gran. En efecte, fa servir aquesta obra únicament per mostrar-los que són de tal mena, perquè vegin amb els seus propis ulls com són als ulls de Déu. Així doncs, com que Déu només pot fer justos els qui no són justos, es veu obligat a dur a terme una obra aliena, per fer-los pecadors, abans de realitzar la seva obra pròpia de justificació. Així diu: «Jo mato i faig reviure, i jo fereixo i jo guareixo» [Dt 32,39]. Tanmateix, els qui es consideren a si mateixos justos i savis i es pensen que són algú són abrandadament hostils a aquesta obra aliena, que és la creu de Crist i la mort del nostre Adam. Car no volen que el que és seu sigui menyspreat i considerat com cosa nècia i dolenta, és a dir, no volen que el seu Adam sigui mortificat. Per consegüent, no arriben a atènyer l'obra pròpia de Déu, que és la justificació, o bé la resurrecció de Crist.

WA
1,113

Per tant, l'obra aliena de Déu és el patiment de Crist i en Crist, la crucifixió del vell home i la mortificació d'Adam. En canvi, l'obra pròpia de Déu és la resurrecció de Crist i la justificació en l'Esperit, la vivificació de l'home nou, com s'afirma a Rm 4[25]: «Crist va ser lliurat a la mort per causa dels nostres pecats i va ressuscitar per a la nostra justificació». Així que aquella conformitat amb la imatge del Fill de Déu [cf. Rm 8,29] inclou aquestes dues obres. Això és el que vaig dir no fa gaire sobre Joan [Baptista] i l'Evangeli, del qual ell és una figura¹⁷. Perquè així com l'obra de Déu és doble, val a dir, pròpia i aliena, així també és doble la funció de l'Evangeli. La funció pròpia de l'Evangeli és anunciar l'obra pròpia de Déu, o sigui, la seva gràcia, per la qual el Pare de les misericòrdies, apaivagant tota la seva ira, atorga gratuïtament a tots els homes pau, justícia i veritat. Per això es diu que l'Evangeli és bo, plaent, dolç, amic, i qui l'escolta no pot no alegrar-se'n. Tanmateix, això succeeix cada vegada que la

17. Cf. el sermó del 7 desembre de 1516 (WA 1:104–106).

remissió dels pecats s'anuncia a les consciències tristes, com diu **Rm 10[15]**: «Que en són, de bonics», és a dir: que en són, d'amables, plaents, desitjables, com es diu en hebreu [cf. **Is 52,7**], «els peus dels evangelitzadors», és a dir, dels que porten una notícia bona i plaent, «dels que anuncien la pau», és a dir, no la llei i les amenaces de la llei, no el que nosaltres hem de complir i fer, sinó la remissió dels pecats, la tranquil·litat de consciència, el missatge que la llei ja s'ha complert, etc.; «dels qui anuncien bones noves», és a dir, la dolça, o més ben dit, la dolcíssima misericòrdia de Déu Pare, que ens ha donat Crist¹⁸.

L'obra aliena, però, de l'Evangeli és «preparar per al Senyor un poble ben disposat» [**Lc 1,17**], és a dir, posar de manifest els pecats i declarar culpables els qui eren justos als seus propis ulls, proclamant que tots els homes són pecadors i desproveïts de la gràcia de Déu [cf. **Rm 3,23**]. Però aquest missatge pot semblar de la pitjor mena i, per consegüent, es podria dir que és més aviat un *cacangelium*¹⁹, o sigui, una mala i trista notícia. D'igual manera que el que espera la mort amb tristesa i desesperació no sent res de més dolç que si hom li diu: «Mira, seràs lliure, ara viu!», així també els que viuen amb seguretat no poden sentir res de més trist que si hom els diu: «Mira, moriràs!»

Així, doncs, l'Evangeli sona duríssim en la seva tonada aliena, i no obstant això, s'ha de fer d'aquesta manera, per tal que pugui sonar amb la seva pròpia tonada. Això quedarà ben palès mitjançant exemples, com hem fet ja anteriorment²⁰. Mireu, la llei diu: «No mataràs, no robaràs, no cometràs adulteri» [**Ex 20,13-15**]. Aquí

18. L'Evangeli és, doncs, la proclamació de la pau, del perdó dels pecats, de la gràcia i de la salvació en Crist, qui va complir la llei per nosaltres.

19. Neologisme encunyat per Luther, provinent del grec: *κακός* (dolent) i *ἀγγελία* (notícia, missatge), oposat a *εὐαγγέλιον* (bona notícia).

20. Cf. WA 1:106.15.

els orgullosos, que són justos amb la justícia de les obres i no han transgredit aquestes obres [de la llei], ja viuen amb seguretat, com si haguessin complert la llei. Tampoc són conscients de cap pecat en si mateixos, sinó de molta justícia. Per a aquells que són tan presumptuosos, l'interpret de la llei, o sigui, l'Evangelí, ve i diu: «Penediu-vos, perquè el regne del cel és a prop» [Mt 4,17]. En dir a tots els homes: «Penediu-vos!», declara sense embuts que tots són pecadors, i per això porta una notícia trista i indesitjada, que és el *cacangelium*, és a dir, una mala notícia i una funció aliena. Però, quan diu: «El regne del cel és a prop», aquesta és una bona notícia i una predicació joiosa i agradable. Evidentment, és la funció pròpia de l'Evangelí. Per això Joan ve com «la veu d'un que clama» [Mt 3,3], que és l'Evangelí, i predica a tots els homes un baptisme de penediment i, amb aquesta predicació, afirma insistentment que tots els homes són pecadors.

WA
1,114

Però aquí el Senyor s'alça «com al mont de la Divisió [*Perasim*]», segons diu Is 28[21]. Ja que n'hi ha d'altres que creuen en Joan com la veu de l'Evangelí, tot considerant que és veritat aquesta trista predicació i, per consegüent, obeeixen d'una manera humil i tremolosa, reconeixent que són pecadors. Tant si aquests en són conscients com si no, creuen en Joan més que no pas en ells mateixos. **I aleshores ja estan preparats per Joan com a poble elegit** i ben disposat envers el Senyor [cf. Lc 1,17], perquè són capaços de rebre la gràcia, tenen fam de justícia, ploren per ser consolats, són pobres en l'esperit, compassius i submisos [cf. Mt 5,1-7]. És per això que, Crist, el regne del cel, el que ve a salvar els pecadors, entra en ells.

Altres, però, que es consideren justos, no creuen que el missatge de Joan sigui cert, ni que aquestes paraules, «penediu-vos», vagin amb ells. Al contrari, diuen: «Nosaltres som justos, no coneixem el pecat. Ja estem regnant, car el regne dels cels està a punt d'arribar. En realitat, ja va arribar fa molt de temps». Així, doncs, quan

Joan passa a demostrar com de dur tenen el cor i diu: «Cria d'escurçons! Qui us ha ensenyat que us escapareu del judici que s'acosta? Doneu els fruits que demana el penediment» [Mt 3,7-8], tot seguit repliquen: «Té el dimoni» [Mt 11,18]. I diuen això perquè [Joan] no solament afirma que aquestes persones tan justes i dignes es troben en pecat, sinó també perquè els anomena «cria d'escurçons» davant dels altres i els amenaça amb la ira.

Aquests són, ara i sempre, tots els qui posen la seva confiança en la seva pròpia justícia, que s'entesten a sentir únicament de si mateixos, i no de Crist, l'Evangeli, és a dir, la bona notícia que són justos i que estan fent allò que és correcte. A més, no volen escoltar el to aliè de l'Evangeli, que declara que són pecadors i estòlids. Al contrari, més aviat creuen que l'Evangeli és fals, que es mentida. Per això són els més irritables de tots els homes, promptes a defensar-se i venjar-se dels altres, a justificar-se i jutjar i condemnar els altres, queixant-se i acusant de que se'ls està fent una injustícia, quan realment estan fent allò que és correcte.

Però van ser Crist i Pau els que ens van ensenyar com demostrar que aquests també són pecadors, és a dir, mostrant que no compleixen la llei en esperit, que com a mínim pequen en el seu cor i tenen mals desitjos. Encara que no matin ningú, es mostren enrabiats; encara que no robin, són avariciosos; encara que no cometin adulteri, no poden evitar tenir mals desitjos. Això és així, perquè sense la gràcia la concupiscència no desapareix, com es diu a Rm 7 [24]: «Pobre de mi! Qui em deslliurará d'aquest cos de mort?» No diu «hàbit»²¹ o «actes repetits freqüentment», sinó «la gràcia de Déu per mitjà de Jesucrist!» [Rm 7,25]. Per consegüent, l'Evangeli

21. *Habitus*, paraula llatina amb què es tradueix el terme aristotèlic ἕξις. En l'ètica del filòsof d'Estagira, designa una habilitat o aptitud adquirida mitjançant l'exercici metòdic (cf. Bayer 2020: 43).

magnifica el pecat perquè eixampla tant la llei que ningú no pot ser trobat just, no hi ha ningú que no hagi transgredit la llei. I com que tots pequen i han pecat, per tant és obvi que tots han de rebre el baptisme de penediment abans del baptisme de remissió dels pecats. En conseqüència, no només està escrit que Joan va predicar un baptisme de penediment [cf. Lc 3,3], sinó que s'hi afegeix «en» o «per al perdó dels pecats». És a dir, que a través d'aquest baptisme es prepara als home per a la gràcia, que duu a terme la remissió dels pecats. Els pecats es remetent només a aquells que no estan contents amb si mateixos: això és el que significa penedir-se'n. Però només estan descontents amb ells mateixos aquells que saben això. Però només saben això aquells que entenen la llei. Ningú, però, no entén la llei llevat que hom la hi expliqui. Això és justament el que fa l'Evangelí. Així, doncs: «Per la llei ve el coneixement del pecat» [Rm 3,20]; «sense la llei, el pecat era mort» [Rm 7,8]; «però quan vingué la llei el pecat va reviuire» [Rm 7,9]; «perquè jo no hagués sabut què és la cobdícia, si la llei (és a dir, entesa espiritualment) no hagués dit: 'No cobejaràs'» [Rm 7,7]. Per tant, la llei és una cosa excel·lent, en tant que assenyala els pecats i fa que ens adonem de la nostra pròpia desgràcia, i així ens mou a cercar el bé. Perquè el primer pas cap a la salut és admetre que un està malalt, i «el temor del Senyor és el principi de la saviesa» [Pr 9,10]. Però la llei suscita temor, de manera que l'home s'humilia quan veu que no guarda els manaments i que així incorre en el judici de Déu. Però la gràcia infon amor, amb el qual [l'home] es fa més confiat, perquè, mentre veu que vol servir la llei i que, en realitat, no pot servir ni un precepte, en canvi, és conscient que la plenitud de Crist l'acull fins que ell també assoleixi la perfecció. Així «donem gràcies a Déu, que ens concedeix la victòria per mitjà de Jesucrist» [1Co 15,57].

WA
1,115

SERMÓ SOBRE LA CIRCUMCISIÓ

[Sobre la circumcisió i la justícia de la fe]²²

(1 de gener, 1517)

WA 1:117.24–122.4

Aquí Luther va intentar respondre la pregunta de per què Crist, el just, va haver de sotmetre's al ritual de la circumcisió jueva en obediència a la llei israelita. La resposta de Luther es desenvolupa seguint un relat ordenat, on detalla la seva visió sobre la justificació i els respectius papers que hi jugaven la penitència, la fe, la gràcia, les obres prescrites, etc. Podem valorar aquest sermó com a especialment valuós per fer-nos una idea del que Luther anomenava «la doctrina de la fe i la justícia interior». Així, doncs, el doctor el divideix en tres parts: primera, la discussió de per què Crist va ser circumcidat; segona, una presentació de la idea de sant Bernat, segons la qual Crist fou imputat com a pecador com a exemple per a nosaltres; i tercera, una explicació del significat de la circumcisió com a símbol o senyal del remei contra el pecat original. La primera part podia ser considerat un breu tractat sobre la justificació. Luther exposa la seva idea que hom és santificat i purificat per la contrició, és a dir, pel veritable penediment, abans de fer qualsevol bona obra. Aquesta purificació és, de fet, la nostra justificació, una obra que Déu fa tot vessant la seva gràcia a l'ànima del cristià (*gratia infusa*). Així que la gràcia és prèvia a les bones obres. En aquest mateix sentit, la fe també és prèvia i prioritària als bons costums. Per això, els sermons de les esglésies, es plany l'agustí, haurien de predicar la fe i la justícia interior més que no pas les qualitats morals o els bons costums. Segons Luther, la doctrina de la fe ensenya la humilitat, que es concreta en la justícia interior, fruit de la gràcia i prèvia a les obres.

22. *Sermo Die Circumcisionis [de circumcissione et iustitia fidei]*.

WA
1,117

WA
1,118

«Havent passat vuit dies, hagueren de circumcidar l'infant» [Lc 2,21]. Aquí cal preguntar-se: Per què Crist va voler circumcidar-se, quan no devia res a la llei? En efecte, segons l'Apòstol havia mort a la llei, però vivia per a Déu [cf. Rm 6,10]. Tanmateix, si Ell havia mort a la llei i, no obstant això, guardava la llei, per què l'Apòstol prohibeix observar la llei als gàlates, que havien mort a la llei molt menys encara que Crist? Així que la solució donada per sant Jeroni, que la llei calia que es guardés abans de la Passió, però que després de la Passió no havia necessitat de guardar-la, no és pas una solució satisfactòria, car ni abans ni després això va ser necessari per a Crist. Cal respondre: «La llei no s'ha fet per als justos» 1Tm 1[,9], i Ga 5[,23] diu: «La llei no és contrària a res d'això». Així que no s'està obligat a fer cap obra, la qual cosa cal entendre-la com he dit sovint, que ningú no es justifica per les obres i, per tant, les obres no es fan per justificar ningú, ja que això és impossible. Perquè només la gràcia justifica, no pas les obres, encara que la gràcia es busqui i s'hagi de buscar per mitjà de les obres²³.

Però no hem de pensar que, tant bon punt com es fan les obres, ja es té la justícia. Car, de la mateixa manera que aquesta circumcisió no va aportar res de justícia a Crist, sinó que va servir a Déu i a nosaltres per mitjà d'ella, així tampoc cap obra atorga res de justícia als justos, sinó que per mitjà d'elles es fa un servei a Déu i als homes. Això es demostra perquè, si [Crist] prèviament no hagués estat just i pur, totes les seves obres no haurien estat res. Per això, doncs, se'ns ensenya que, abans de poder fer bones obres, primer cal que siguem

23. Luther sempre insisteix en aquest punt, que és essencial en la seva visió teològica: pel que fa a la justificació, la regla és i ha de ser que «només la gràcia (*sola gratia*) justifica», encara que les obres tinguin la seva funció en la recerca de la gràcia per part de l'home; però sempre una funció més aviat de servei a Déu i al proïsme, com es diu a continuació.

santificats, preparats i netejats mitjançant el penediment i la penitència, per tal que siguem justos abans d'obrar. Tanmateix, aquesta neteja és obra de Déu per infusió de la gràcia, una justificació sense nosaltres²⁴. Podem preparar-nos per a la gràcia mitjançant les obres, però no podem assolir-la a través d'elles. Així, Abel va tenir l'estima de Déu abans d'oferir els sacrificis, ell agradava a Déu abans que les seves ofrenes; però Caïn, en canvi, cercava agradar a Déu abans de l'ofrena i per la seva ofrena. Així també Abraham fou justificat per la fe abans de ser circumcidat, i igualment tots els sants patriarques i profetes, abans d'oferir els sacrificis, foren justificats i santificats. I al llarg de tota la llei s'ordena ardentment al poble, en especial als sacerdots, que siguin santificats abans d'acostar-se al Senyor.

Per tant, és ben palès que la justícia i la santedat sense les obres cal obtenir-les i s'obtenen prèviament per la gràcia. De fet, fins i tot els sacerdots d'ara sempre tenen la fe i els bons costums a la boca. Sí, però la fe és justícia, mentre que els bons costums són obres. Per tant, així com els bons costums no donen la fe, sinó que la pressuposen, així tampoc les obres no donen la justícia. Perquè les bones obres no són res sense la fe, mentre que la fe neix dins el cor també al marge dels bons costums. Però vet aquí quina lamentable dissort patim: que tots els sermons a l'església gairebé no ensenyen altra cosa que els bons costums i les obres, però s'ensenya poc o res de la fe i d'aquella justícia interior, de la qual procedeixen els bons costums dignes i veritables. De fet, només exalcen les bones obres i la moral, de manera que, en fer això, arriben a eliminar completament la fe.

¿O no és eliminar la fe quan un home, per les obres que ha fet i la bona moral que ha guardat, es torna tan segur i plaent com si

24. Com hem dit a la introducció, aquesta neteja (*purgatio*) és en si mateixa la justificació de l'home, una obra que Déu fa en l'home mitjança la infusió de la seva gràcia. La gràcia ve, per tant, abans que les bones obres, com demostren tots els patriarques i profetes de l'Antic Testament.

WA
1,119

hagués satisfet la llei en tot, i ja no té consciència de cap pecat? La qual cosa és l'arrogància més monstruosa, ja que no se n'adona dels seus mals secrets i interiors. Així, en aquest cas, està més encogat que il·luminat per doctrines humanes. Però la doctrina de la fe ensenya que l'home no ha de parar de gemegar interiorment per [assolir] la gràcia, sabent que el seu cor no és pur perquè les seves obres siguin pures, ni la seva voluntat assenyada perquè la seva moral sigui bona. Per aquesta raó, mai no ha de cessar la insatisfacció amb si mateix, l'odi i el disgust envers la pròpia vida, **que en aquestes persones, si mai han començat, s'extingeix immediatament degut** a la confiança en les obres. Vull dir que, com a cecs que són, no saben que aquesta impuresa interior també taca i contamina els costums exteriorment més gloriosos i tota rectitud.

Aquest pecat ocult seu (el guariment del qual ha començat per la gràcia), el tenen constantment present els sants, per la qual cosa no poden sentir-se orgullosos de les seves obres externes, com fa el **Salm 50 [51,5]**: «Ara reconec les meves faltes i tinc sempre present el meu pecat». Aquesta ensenyança de la fe i la justícia interior, dic jo, està força descurada avui dia, ja que, apreciament només els pecats exteriors, tots s'afanyen a fer-se justos per les obres abans d'aprendre que el pecat rau en el seu interior. En aquest sentit, tampoc no han entès allò que sempre tenen a la boca, és a dir, els mèrits, les virtuts, les bones obres i els bons costums. Perquè ni la moral, ni les obres, ni les virtuts, ni els mèrits són bons, llevat que els faci el que gemega i s'afligeix per la seva immundícia interior, és a dir, aquell que té un esperit humiliat i atribolat, que és el sacrifici [agradable] a Déu **[cf. Sl 51,19]**. Car aquest gemec li fa adonar-se que els seus mèrits són més aviat pecats. Però Déu, mitjançant la gràcia, li perdona aquesta tristesa seva que és pecat. Per tant, no es fa res de bo sense humilitat, és a dir, sense justícia per sobre de totes les obres. Però ¿com podran

ser humiliats els qui, en relació amb això, pensen, ensenyen i recorden que les obres són absolutament pures i santes, tot cercant més aviat la seva exaltació per mitjà de les obres i en contra precisament de la humilitat? Tal és la ceguesa del seu cor, que no volen creure que és impur, sinó que pressuposen que, en un tancar i obrir d'ulls, és tot ell purificat per la gràcia infusa, quan, en canvi, [el salmista] prega: «Déu meu, crea en mi un cor ben pur» [Sl 51,12], prec que certament no diria si fos interiorment pur.

Però ells diuen: «Si Abraham era just abans de la circumcisió i Abel abans de l'ofrena, i de la mateixa manera també tots els sants Pares, ¿quina necessitat tenien, doncs, de fer bones obres? I nosaltres, per què fem bones obres? Estiguem ociosos i dormim, perquè estem en gràcia [de Déu]». Això és el que els agrada creure als que volen ser justificats per la circumcisió i les obres, perquè no creuen que hi hagi justícia sense obres, perquè, si ja hi ha justícia, aleshores les obres no són necessàries. En efecte, si no fos així, ¿per què diuen immediatament després de sentir parlar de la justícia: «Per tant, no fem res de bo», si no és perquè han establert les bones obres com a causa de la justícia, com si, tenint l'efecte, és a dir, la justícia, ja no hi hagués necessitat de la causa? Doncs bé, tal creença és totalment errònia, ja que fins i tot segons Aristòtil, encara que admet que la justícia prové de les obres, és a dir, dels actes freqüents²⁵, no obstant això, també ensenya que únicament després de ser justos podem fer obres del tot justes. Perquè ¿qui aprèn a cantar per, quan en sàpiga, no tornar a cantar mai o cantar molt rarament? Així doncs, la justícia de la fe es concedeix, de fet, sense cap obra, però tanmateix, es concedeix tenint en compte les obres i per causa de les obres, ja que és una cosa viva i no pot restar inactiva.

25. «És per la pràctica de la justícia [...] com s'arriba a ser just» (Aristòtil, *Eth. Nic.*, II, 1105b, 8–9).

WA
1,120

Així també la circumcisió d'Abraham va ser una obra de fe o de justícia, i no pas la causa de la justícia: car la va rebre com a signe de la justícia de la fe, **Rm 4[11]**. I així, tots els sants de l'antiguitat van tenir indefectiblement un o altre signe exterior en la seva obra, que testimoniava exteriorment la justícia interior de la fe. Així, Abel va tenir el sacrifici com a signe de la seva fe, i van fer el mateix tots els sants Pares que el van seguir. **Per tant, abans de qualsevol obra, cal que la mateixa persona estigui en gràcia de Déu mitjançant la gràcia que justifica** per la fe. Aleshores succeeix miraculosament que, així com Crist no estava obligat a circumcidar-se, tanmateix, en això va fer una obra agradabilíssima a Déu Pare, així també tota persona justa no està obligada a fer cap obra de la llei, i tanmateix les fa per ser deutor de Déu. Perquè només cal que les faci no per la coacció de la llei, sinó perquè vol fer-les de tot cor. Perquè la necessitat fa que hom sigui esclau, mentre que la voluntarietat fa que hom sigui lliure; la primera fa que les obres tinguin el pecat, la segona fa obres meritòries.

En segon lloc, per acabar amb aquestes subtileeses, sant Bernat dona una causa moral per a la circumcisió de Crist, és a saber, que Crist va voler ser considerat per nosaltres pecador, cosa que no era, i ser circumcidat, cosa que no li calia, per tal que ens abstinguéssim de desitjar ser estimats per allò que no som, i de desitjar allò del que no tenim necessitat, sinó que desitgem ser estimats pel que som, i desitgem només allò del que tenim necessitat. Perquè només Crist guareix aquesta gravíssima i tenacíssima malaltia. L'home arrogant, que és pecador, vol tanmateix ser just i no ser considerat pecador, i posa el seu niu a les estrelles i construeix el seu estatge a les escletxes de la roca **[cf. Ab 1,3-4]**, és a saber, vol ser comptat entre els justos, quan hauria de ser comptat entre els pecadors. Vet aquí, doncs, tu vols brillar entre els sants, però no vols ser circumcidat ni dependre de cap justícia aliena, mentre que Crist vol desprendre's de la seva

pròpia justícia i arrossegar-se entre la brossa dels pecadors. Perquè ¿què podria induir millor una persona a confessar voluntàriament les seves vergonyoses accions i a voler ser tingut per pecador, que el fet de pensar que el seu Senyor va voler, a causa d'ell, ser considerat pecador, cosa que no era, a fi de reconduir-lo amb el seu exemple? Car ¿quina altra causa hi ha perquè els homes no vulguin confessar els seus pecats, sinó que temen ser trobats pecadors?

Però aquesta és la pitjor de les pestilències i un Leviatan [cf. Jb 40 i 41] o afegitó²⁶: el fet que no hi hagi pecat prou espantós com perquè no pugui ser perdonat immediatament amb el corresponent afegitó. Tanmateix, aquest afegiment és l'orgull en si mateix, que no vol ser pertorbat i posat en evidència. Puix tot pecat té dues coses, a saber: perjudici i vergonya, o culpa i càstig; però els homes temen més el càstig que no pas el perjudici i la culpa. Per això és més aviat fàcil que pequin i, en canvi, molt difícil que es confessin. Volen ser dolents i alhora no ser considerats dolents. Però cal confessar amb deler com de gros fou el pecat, perquè el que no es va avergonyir de caure no s'avergonyeixi d'aixecar-se i confessar-ne la caiguda. Però els que vencen d'aquesta forma la vergonya i s'afligeixen només pel perjudici i ho confessen, tenen el perdó immediat dels seus pecats, com es desprèn del cas de David, el qual, tan aviat com va declarar: «He pecat contra el Senyor», va sentir com el profeta Natan li deia: «El Senyor passa per alt el teu pecat» [2Sa 12,13-14]. Per això diu ell [David]: «Vaig dir: 'Confessaré al Senyor la meva transgressió', llavors tu em vas perdonar la iniquitat del meu pecat» [Sl 32,5].

En tercer lloc, hem de parlar de la circumcisió pròpiament dita. A Js 5[3] queda clar que la circumcisió s'havia de fer amb ganivets

26. Luther equipara Leviatan amb el concepte d'*additamentum* (afegitó), perquè en hebreu Leviatan significa «el qui afegeix». Així, el diable és l'afegidor que mira de convertir les lleis humanes en llei divina (cf. Meyer 1983: 518).

de pedra. I a **Ex 4[25]** es llegeix: «Siporà va agafar una pedra molt esmolada i va circumcidar seu fill», i aquesta circumcisió va tenir lloc al vuitè dia juntament amb l'adopció del nom. Vegem aquestes tres qüestions per ordre. La pedra amb què ha d'estar fet el ganivet és Crist, és a dir: cal que els nostres cors adoptin el seu exemple, o almenys una part del seu exemple. Perquè ningú no posseeix Crist sencer en aquesta vida, sinó que tots hi participem.

WA
1,121

D'altra banda, no hi ha res més eficaç i més esmolat per circumcidar tot mal desig en nosaltres que la paraula i l'exemple de Crist. Així, per exemple: si la vergonya t'impedeix confessar el teu pecat, pren aquesta part de la vida de Crist, a saber: que Ell mateix va voler ser circumcidat i ser considerat pecador, i confronta-la amb als teus pensaments pudorosos amb fervorós afecte i digues: «Si el Senyor, Rei de Justícia, Fill de la Verge i de Déu, volgué fer-se pecador i no es va pas avergonyir, com hauré d'avergonyir-me jo, que no soc més que fems i pols, de confessar el que soc?» Vet aquí que, per aquest impuls sincer, el vil pensament i el malvat prepuci del cor són tallats tot emprant aquest afiladíssim exemple i ganivet de pedra. Si ara la ira, sens dubte un prepuci maligne, segueix apoderant-se de tu contra el teu proïsme, pren immediatament el ganivet de pedra i pensa: «Fixa-t'hi bé, el Senyor va passar fred per mi al pessebre, i fins i tot va treballar durant tota la vida, i al final va resar per aquells amb els que hauria d'haver estat justíssimament enutjat, i jo, pols com soc, ¿no hauria de deixar de banda la meua ira contra el meu germà i més aviat pregar per ell i tornar bé per mal?». Així també, si l'aparença d'una dona t'atreu i el desig de la carn es desperta, això és un innat prepuci al cor. Llavors atansa't a la pedra i digues: «El meu Senyor va suportar el dolor més terrible a la creu, i jo he de complaure'm a la carn?» Així Uries, l'hitita, es va abstenir d'anar amb la seva dona i va dormir al terra, car l'arca i el poble de Déu eren acampats al ras i en guerra [cf. **2Sa 11,11**], és a dir, Crist i els seus sants travessaven

per dificultats. De la mateixa manera s'ha de fer amb tots els altres mals desitjos. Aquesta és la circumcisió en esperit per la gràcia, perquè Crist és ple de gràcia i hom no pot ni imaginar quanta gràcia i moderació destil·la sobre un cor meditatund. Perquè les seves ferides estan obertes i no hi ha res a tot el món que pugui impedir que la seva sang degoti sobre un cor que hi pensa. Fins i tot la dona que patia d'hemorràgies, tan bon punt va tocar la borla del seu mantell, va quedar curada [cf. Mt 9,21].

Així mateix, que la circumcisió només es faci en el prepuci del membre masculí significa que el mal heretat, que ve d'aquest membre en tots els homes, ha de ser circumcidat en l'esperit. Aquest mal heretat, però, és la total corrupció de la pròpia naturalesa, palesa en tantes males passions com ens mouen: ira, orgull, luxúria, avarícia, etc. Per tant, que la circumcisió es fes en aquest lloc i no pas a la mà o al peu o a la llengua, significa que no només les obres o les paraules, sinó tot el nostre origen i substància estan també corromputs, de manera que cal netejar-se, cosa que no es fa altrament que per la gràcia.

En segon lloc, la circumcisió es feia al vuitè dia o abans, la qual cosa va en contra dels superbs, que, un cop han confessat una bona obra o han rebut la gràcia una vegada, ja es consideren purs; quan aquesta circumcisió serà ben acabada en la futura resurrecció, que, tanmateix, només es completarà al vuitè dia²⁷. Mentrestant, durant tota la setmana hom ha de ser circumcidat en tot moment fins que arribi aquella resurrecció. Aleshores, doncs, no s'anomena incisió, ni fissió, ni abscisió, sinó circumcisió, és a dir, és un tall rodó i complet, de manera que no queda res del prepuci ni de la carn, sinó que

27. Crist va ressuscitar el primer dia de la setmana, és a dir, el vuitè dia, que és l'endemà del dia de descans. Crist, el nou Adam, no repeteix el cicle de mort, pecat i dolor, sinó que el trenca: ressuscita el vuitè dia i dona vida al món.

tot el cos esdevé espiritual. Perquè sense mals desitjos el cor és pur i el cos sant. Però els hipòcrites es limiten a tallar solament una cosa, és a dir, es limiten a guardar-se de les males obres, sense preocupar-se si el cor esdevé pur i el cos sant.

WA
1,122

En tercer lloc, la circumcisió està relacionada amb el fet de posar-hi un nom, és a dir, que hom perd l'antic nom. De fet, abans de la circumcisió, no tenim cap nom davant Déu, ja que els que tenen nom també són recordats, però dels impius no hi ha memòria, com diu el **Sl 15 [16,4]**: «No pronunciaré els seus noms amb els meus llavis». Aquest és el nom del que es parla a l'Apocalipsi **[Ap 3,17]**: «Al qui venci, li donaré a menjar el manà i un nom nou», és a dir, el nom propi d'un home just i sant. Però només serem cridats per aquest nom a la vida venidora, encara que ara un àngel volgués dir-nos així abans que hi arribem.

SERMÓ DEL QUART DIUMENGE DESPRÉS DE L'EPIFANIA²⁸

(1 de febrer, 1517)

WA 1:128.18–130.5

La teologia de Luther es va obrint pas poc a poc i consolidant-se durant aquests primers anys com a professor a Wittenberg i predicador, i els seus sermons reflecteixen a la perfecció la ràpida evolució del seu pensament teològic cap a la doctrina de la salvació, no pas per les obres meritòries o de la justícia, sinó per la fe sola (*Sola fide*) en Déu, però especialment en el nostre Redentor, Jesucrist. Aquí veiem que posa en pràctica, a més, les seves desconcertants paradoxes, de ben clara inspiració evangèlica (cf. **Mt 16,25; 20,13, Fl 2,8-9**, etc.), que tant haurien de colpir el cor de tota una generació de creients.

«Els vents i el mar l'obeeixen» **Mt 8[,27]**. No hi ha dubte que en aquest Evangeli el mar simbolitza el nostre món, és a dir, aquesta vida convulsa, inestable i transitòria. La tempesta i els vents són «els dominadors de les tenebres, [...] els esperits malignes que són a les regions celestials» [cf. **Ef 6,12**]. El vaixell és l'Església i tots aquells de nosaltres que estem en la veritable fe. De fet, la fe mateixa és el vaixell en el qual Crist està assegut, que constantment és assetjat per perills. Com que no podem evitar el fet d'estar sempre exposat al perill, beneït sigui aquell que percep els seus perills i infeliç aquell altre que no els percep, no perquè no n'hi hagi (no hi ha cap home que no s'exposi a enormes i nombrosos perills), sinó perquè

WA
1,128

28. *Sermo Dom. IV. post Epiphan.*

WA
1,129

no veu que es troba enmig dels perills. De fet, és mort i ofegat en perills. Perquè, així com tota temptació no és merament una doble temptació, sinó que totes són una de sola, així també cap perill és el perill més gran de tots; la major seguretat és la més gran temptació, **la major riquesa és la més gran pobresa i, com s'acostuma, a dir: la major justícia és la més gran injustícia**²⁹, la major saviesa és la més gran follia, i tot excés porta a l'excés en tot, i això esdevé el perill més gran. Tenir diverses temptacions no és cap temptació³⁰; la pertorbació més gran és la pau més absoluta; el pecat més gros és la major justícia, la més gran bogeria és la saviesa més gran. Perquè en els primers casos [sc. en la seguretat, la riquesa, la justícia, la saviesa, etc.] el neci reposa en si mateix i s'ha oblidat de Déu, mentre que en els segons [sc. en la pertorbació, el pecat, la bogeria, etc.] el savi s'abandona a si mateix i es refugia en Déu. Però reposar en un mateix i oblidar Déu és la sentina de tots els vicis. En canvi, cercar Déu és el més gran de tots els honors. Com diu sant Jaume en el primer capítol: «Germans meus, quan us topeu amb les diverses afliccions de prova, tingueu-ho com una gran satisfacció» [Jm 1,2]. I, per una altra banda, diu: «I vosaltres, els rics, ploreu i gemegueu per les desgràcies que us cauran al damunt!» [Jm 5,1]. I Is 47[8-9] diu: «Doncs ara escolta, voluptuosa, tu que reposes confiada mentre dius dintre teu: 'Jo soc [el Senyor], i fora de mi no n'hi ha cap altre. Mai no quedaré viuda, ni perdré mai els fills'. Aquestes dues desgràcies et vindran de sobte, en un sol dia: pèrdua dels fills i viduïtat», etc. I tot seguit diu: «Tot d'una caurà damunt teu una calamitat que no podràs preveure» [Is 47,11].

29. Recordem l'aforisme llatí: *Summum ius, summa iniuria*.

30. Per a Luther, les temptacions (*Anfechtungen*) són consubstancials a la vida del cristià: l'aparent absència de temptacions és la pitjor temptació de totes, perquè es tracta d'una falsa *securitas* propiciada per les pròpies obres (cf. Harran 1983: 144).

Per tant, ja va bé que alguns s'adonin que l'aigua es fica a la seva nau, perquè això els mou a cercar l'auxili de Déu. Així, doncs, observeu com Crist en totes les coses cerca el nostre profit i fins i tot ens serveix mentre dorm. Quan ens abandona ens empara, i quan ens deixa tot esverats al bell mig d'una tempesta ens fa avançar. D'aquesta manera fa que no morim, sinó que ens atansin a Ell, perquè puguem estar cada cop més a prop de la nostra salvació. De fet, vol desvetllar en nosaltres un desig cap a Ell, perquè clamem per torna. Vol que clamem per atendre els nostres precs. Vol atendre els nostres precs per salvar-nos, i així ens ensenya a desconfiar de nosaltres mateixos i a posar la nostra confiança en Ell. I el que diu és del tot cert: «Jo faig morir i jo faig viure» [Dt 32,39], és a dir, que aquí «despertar» significar «alliberar». Així se'ns ensenya que morim mentre Ell dorm. Perquè aquell per qui Crist no dorm no morirà. Qui no mor, no clama. Qui no clama no serà escoltat. Qui no és escoltat no rebrà res. Qui no rep res no té res. I el que no té res morirà. Així passa que qui no mor realment mor; i aquell per qui el Senyor no dorm, veritablement mai no l'hi desperta. Per tant, dorm, Senyor Jesús, perquè puguis despertar. I no deixis que morim, perquè ens puguis salvar.

Per consegüent, encara que tot el món exterior ens deixi en pau, vet aquí que cada un de nosaltres és en si mateix un mar molt gran i ampli, ple de rèptils i animals, grans i petits. De fet, àdhuc el gran drac està en nosaltres³¹. Només penseu quantes tempestes provoca solament l'ull, quantes l'orella i la llengua! I a més, la nostra ànima relliscosa: quants pensaments blasmables i reptilians en té! Quantes bèsties, grans i petites, hi són: els diversos i canviants desitjos, preocupacions i odis, pors, esperances, dolors i vans plaers! Aquí

31. És a dir, el diable, cf. Ap 12,9.

és on entra el drac, o sigui, la tirania de la carn, la teia de la concupiscència, la llei dels membres [del nostre cos] [cf. Rm 7,23]. Quan aquesta bèstia es beu l'enteniment i embogeix, ¿qui està fora de perill, qui està tranquil? Mireu, doncs, quantes misèries ens omplen! En veritat, una persona així clama: «Els meus ulls causen dolor a la meua ànima» [Lm 3,51], i també: «La mort s'enfila cap a les nostres finestres» [Jr 9,21]. El que no sent això és mort, com he dit. El que realment ho sent és aleshores de ben segur un dels deixebles que desperta Jesús, dient-li: «Senyor, salva'ns, que ens perdem!» [Mt 8,25]. Però, ai las! quina pena fem tots plegats! Quants homes, **inclosos la major part dels cristians, veiem que s'enfonsen i quants pocs són els que clamen** demanant ajuda! De fet, nosaltres també fem això mateix i actuem segons la nostra pròpia justícia, de manera que no ens salvem per haver invocat Crist, sinó pel poder de les nostres obres. Ens fem els segurs per fugir de les temptacions. No volem perills que ens facin xisclar. Preferim fer bones obres que ens donin pau. Però això és morir mil vegades. Ai dels que actuen així!

WA
1,130

SERMÓ DEL DIA DE SANT MATEU³²

(24 de febrer, 1517)

WA 1:138.10–141

Aquí l'agustí explica clarament que Déu s'oculta dels que es pensen que són savis i poderosos, i es revela als més ximpls, als qui cerquen la saviesa i la justícia no pas en ells mateixos, sinó fora d'ells, just en Déu. De fet, la saviesa de Déu es la que fa savis els homes. Tot seguit parla dels beneficis d'aquesta saviesa que Déu ens imputa per mitjà del seu Fill. No hi ha cap dreuera per a la salvació: només Crist, qui treballa activament des de dins dels creients, tot produint, llavors sí, bones obres. Per això, ja uns mesos abans d'escriure les seves 95 tesis, el jove i abrivat doctor reprova la venda d'indulgències des del púlpit de l'església parroquial de Wittenberg. I ho fa aquí per primera vegada. En efecte, cap al final d'aquest sermó Luther malparla clar i ras de les indulgències concedides pel papa Lleó X per a la construcció de la basílica de Sant Pere del Vaticà, les quals començaren a predicar-se per les contrades sota la jurisdicció de l'arquebisbe Albrecht de Brandenburg pel sotscomissari general, el dominicà Joh. Tetzel, a partir del 22 de gener de 1517 precisament a Eisleben, el poble natal de Luther. La creixent preocupació per aquell escandalós *negotium* va fer que insistís, davant els seus feligresos, en el paper soteriològic central de Crist, a qui l'home només podia arribar a través de la humilitat i un penediment sincer, la qual cosa implicava necessàriament tant el temor al càstig diví, com la confessió de la pròpia culpa. Contràriament, les indulgències afavorien la «justícia servil» d'aquells que estaven més preocupats d'escapar del càstig pel pecat que d'evitar el pecat mateix. Aquest és l'últim sermó introductori de Luther sobre la seva predicació dels Deu Manaments.

32. *Sermo Die S. Matthiae A. 1517.*

WA
1,138

«Has amagat aquestes coses als savis i entesos i les has revelades als més petits» [Mt 11,25]. L'home amaga el que és seu per negar-lo, però Déu amaga allò que és seu per revelar-lo. És a dir, ho amaga als savis i poderosos perquè siguin humiliats i esdevinguin necis, i així ho revela als infants, la qual cosa li plau a Ell i a la seva excel·lent voluntat, que és justa, recta i santa. I ¿quina voluntat hi ha millor que aquella que, en amagar-se, no fa altra cosa que extirpar allò que impedeix la revelació, és a saber, l'orgull? Aquí es poden plantejar dues qüestions. La primera: ¿qui són aquests savis i entesos, a qui se'ls amaga aquestes coses? I segona: ¿què és el que se'ls amaga?

Pel que fa a la primera pregunta, de vegades es contesta que els savis i entesos són aquells que es pensen que són savis però que, en realitat, no ho són. N'hi ha molts que diuen que aquesta explicació és prou encertada, però més fosca que el propi text. Els que diuen això són precisament els que són així, però no volen reconèixer-ho. Fins i tot arriben a dir que detesten els que es creuen savis. De fet, aquesta explicació sona com si alguns fossin realment savis, mentre que tots els altres solament ho semblessin. Aquest és un raonament perillós, s'acosta molt a l'orgull i és la forma de pensar característica dels que es tenen per savis. Per això, hom els podria dir, als cristians: «Els savis aquests són els que, a més a més de ser savis en tota mena de coses, ho són particularment en la saviesa de Déu i en la sagrada Escriptura». De fet, tots aquests són savis i també es pensen que ho són.

D'altra banda, però, n'hi ha aquells que els cristians anomenen els veritables savis, que serien els que no es consideren a si mateixos savis, que no presumeixen de ser intel·ligents, sinó més aviat de ser uns necis, mancats de saviesa i d'intel·ligència, puix que, no volent enganyar-se a si mateixos, s'adonen de la buidor dels seus cors i que no saben absolutament res. Aquests, dic, són certament uns ignorants, però tenen **set de saviesa i són els savis de debò**. Tots els altres,

WA
1,139

ja siguin els que es consideren a si mateixos savis (però són ximpls i complets ignorants), o ja siguin els que tenen intel·ligència (però són uns hipòcrites plens de subtileses), tots ells són savis perquè no són necis, ni estan buits [per dintre], ni tenen fam de saviesa, ni són infants [a ulls de Déu]. Per això, l'Apòstol, aquell excel·lent doctor, no diu: «Si algú de vosaltres vol ser savi, que es tingui per ximple o que se'n vanti, de ser-ho», sinó que diu: «Sigueu ximpls si voleu ser savis» [1Co 3,18]. Llavors aquesta afirmació és certa: el neci és savi i el savi és neci. O sigui: qui és neci en la seva pròpia saviesa és savi per la saviesa aliena, és a dir, per la saviesa de Déu que se l'adjudica i se la imputa. De fet, a qui reconeix davant Déu que és veritablement un neci, li és comptada aquesta humilitat com la més alta saviesa³³.

Per tant, els que són veritablement savis (és a dir, els ignorants) sempre diuen: «Guia'm, Senyor, que el meu camí discorri sota el teu esguard» [Sl 5,9] i «Guia els meus passos» [Sl 119,133]. Però, qui prega d'aquesta manera, és evident que reconeix que és un cec i un neci. Però, malgrat això, no es considera un neci com si, al capdall, es pensés que és savi de debò. En canvi, els savis (és a dir, els necis) diuen: «Qui ens farà veure el bé?» [Sl 4,6]. Som el que som, seguim els dictats de les nostres piadoses intencions i de la recta raó, com es glorieja Ciceró en la seva obra *Sobre la vellesa*³⁴, on sosté que els savis ho són perquè consideren que la raó és la seva millor guia. Doncs bé, aquesta recta raó, aquest dictat, aquesta prudència de la natura, que ara es lloa i s'escampa des de tots els púlpits, és aquella

33. Heus aquí la *sapientia Dei passiva*, la saviesa que Déu imputa l'home i que el fa realment savi (cf. WA 54:186.10–13). L'home, per tant, esdevé receptor passiu del coneixement de Déu en forma de revelació.

34. Ciceró, *Cato Maior de Senectute* (ignorem el passatge exacte). L'expressió *recta ratio*, entesa com a llei natural universalment vàlida, es fa servir sobretot en el terreny de l'ètica, en relació al comportament moral.

saviesa i prudència que el Pare ha amagat als seus per tal de fer-los necis i sotmesos a judici, i així obligar-los a cercar la gràcia que els guïi. D'altra banda, hom pot distingir els savis i els intel·ligents pel fet que els savis són mestres del jovent i d'altres, capaços d'ensenyar a unes altres persones, mentre que els intel·ligents són capaços d'entendre el que se'ls ensenya. Però tant els uns com els altres són necis davant els ulls de Déu.

La resposta a l'altra pregunta és que allò que hi ha amagat és el mateix Crist i Déu Pare. De fet, Crist va resoldre justament aquesta qüestió quan digué: «Totes les coses m'han estat donades pel meu Pare. Ningú no coneix el Fill sinó el Pare, i ningú no coneix el Pare sinó el Fill, i aquell a qui el Fill el vulgui revelar» [Mt 11,27]. Per tant, el coneixement de Déu i de Crist, del Pare i del Fill, és el que hi ha amagat, cosa contra la qual lluiten aferrissadament els savis i els sants, com diu Joan: «I això us faran (és a dir, us mataran i pensaran que així li presten un servei a Déu) perquè no han conegut ni el Pare ni a mi» [Jn 16,3]. Per tant, es pensen que presten un servei a Déu perquè són savis i intel·ligents, no pas infants. Però justament per això, perquè no se'ls ha revelat el que hi ha amagat, aquests savis no coneixen ni el Pare ni el Fill. Quin és, doncs, el coneixement de Déu que Crist ens transmet? ¿Direm que se'ns pren tot i no ens en resta res? Aleshores: On és la saviesa? On la justícia? On la veritat? On la virtut? No pas en nosaltres, sinó en Crist, fora de nosaltres, en Déu. Per consegüent, quan es concedeix tot a Crist, llavors ens fem infants, necis, pecadors, mentiders, vulnerables i buits. Doncs, ningú no coneix el Pare sinó el Fill, i ningú no coneix el Fill sinó el Pare, perquè tot pertany només al Pare i només ha estat concedit al Fill. I d'aquesta forma som completament buidats de tota mena de coneixements, i així esdevenim infants i aptes per a que el Pare ens reveli el que és seu i que el Fill també ens reveli allò que és seu. Això

vol dir, però, que tots dos **revelen el mateix i només hi ha una revelació i només un revelador**. El Pare glorifica el Fill i el Fill glorifica el Pare, com es diu a **Joan [17,1]**. Per consegüent, aprèn on es troba la saviesa, la virtut i la intel·ligència. Baruc diu en el capítol tercer: «No hi ha dubte que només el nostre Déu l'ha trobada, la saviesa» **[Ba 3,36-37]**. Per tant, no és de nosaltres ni en nosaltres, sinó que cal cercar-la en Déu: «L'ha donada a Jacob, el seu servent, i a Israel, el seu poble escollit» **[Ba 3,37, cf. Is 45,4]**. A **Jn 12[32]** es diu: «I jo, quan sigui enlairat damunt la terra, atrauré tothom a mi». Així, doncs, ¿no ens en queda res? Absolutament res! Aleshores, on són els savis?

Per tant, sapiguen que Crist mateix va ser investit com la nostra justícia, virtut i saviesa per Déu **[cf. 1Co 1,30]**. En Ell, Déu Pare va dipositar tota la seva saviesa, virtuts i justícia per tal que poguessin arribar a ser nostres. Això és el que significa «conèixer el Fill». A més, sapiguen que el Pare, en la seva misericòrdia, ens imputa la justícia del seu Fill, és a dir, la seva pròpia justícia; perquè la justícia del Pare i del Fill, que ens ha estat donada, és la mateixa, com també és la mateixa vida i la mateixa virtut. Això és el que significa «conèixer el Pare de Crist». Però tot això ha estat amagat als savis que, tan aviat com ho senten, comencen a murmurar: «No fem el bé. 'Fem el mal perquè en vingui el bé' **[Rm 3,8]**. Si som justificats per una justícia externa a nosaltres i per la sola misericòrdia de Déu, llavors restem ociosos, atès que les nostres obres són totes en va i la nostra saviesa no té cap valor». ¡Així, així és com parlen els que són savis i justos en demesia! Si de primer fossin infants, per tal que poguessin acceptar el Pare i el Fill, que es revela a si mateix, no els costaria gens resoldre la qüestió de per què no resten ociosos els qui han rebut la revelació de tal saviesa, que és Crist. Car el qui no viu per si mateix, sinó que Crist viu en ell **[cf. Ga 2,20]** no ha de témer que Crist resti ocios. Ans al contrari, Ell és summament actiu i present amb tota

dolçor i bona disposició, mentre que aquells altres s'afanyen i suen en la seva pròpia saviesa i justícia, tot carregant debades una enorme misèria. En efecte, pretenen tenir la consciència en pau confiant en les seves pròpies opinions, els seus propis esforços i els seus propis mitjans, i no pensen desistir en aquest afany fins que no considerin que els seus pecats han estat expiats donant-los satisfacció i els seus esforços han estat recompensats, la qual cosa és impossible i és com edificar damunt la sorra [cf. Mt 7,26].

Així doncs, per molt que s'afanyin, treballin i especulin, no fan més que augmentar el desassossec de les seves ànimes, que és just el que volen evitar esmerçant tots els seus esforços. Però aquest desassossec no el poden evitar si no és coneixent el Pare i el Fill, és a dir, coneixent la gràcia i la misericòrdia de Déu que se'ns dona gratuïtament en Crist i els mèrits de Crist que se'ns imputen. A aquesta gent, Crist ara els diu: «Veni a mi tots els qui esteu cansats i afeixugats, i jo us faré descansar» [Mt 11,28], no que vosaltres mateixos us feu descansar, és a dir, que us proporcioneu el repòs, sinó jo. Per què us quedeu en vosaltres? Sortiu de vosaltres mateixos i veniu a mi. Desespereu de vosaltres i poseu la vostra esperança en mi, així com Abraham sortí de la seva terra, de la seva parentela, de casa seva i de la del seu pare [Gn 12,1]. En efecte, la casa del nostre pare som nosaltres mateixos, nosaltres mateixos som el món. Per això, hem de sortir de nosaltres mateixos, perquè estem aclaparats i anem carregats. Més encertat és el text grec: «Veni a mi tots els que treballau amb moltes fatigues i heu estat carregats amb pes»³⁵. És a dir, seria menys dur si treballéssim carregats de pes, de manera que la càrrega fos el treball. Però aquí el treball també és la càrrega, és a dir, treballlem per trobar descans i aquest mateix treball només fa que carregarnos més de pes, **perquè el pecat augmenta per causa de la nostra**

WA
1,141

35. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι.

justícia i les nostres obres. La consciència no s'alleuja ni s'asserena amb això, sinó que més aviat s'aclapara, com diu l'Eclesiastès: «El treball dels necis els aclapara, ells que no saben ni com anar a la ciutat» [Coh 10,15]. I poc abans: «El que remou pedres, hi prendrà mal, i el qui estella llenya es posa en perill» [v. 9]. Aquestes són les feines i obres dels justificadors. A la parla popular també en diem, d'una tasca àrdua: «M'estimaria més carregar pedres i estellar llenya»³⁶. I tanmateix, què aconsegueixen aquestes dues feines sinó servir als altres i no pas a un mateix?

Escoltem, per tant, allò que es diu sobre el repòs de les ànimes: «Preneu el meu jou sobre vosaltres» [Mt 11,29]. No diu: «Feu això o allò altre», sinó més aviat: «Veniu a mi, abandoneu-vos, carregueu la vostra creu i aneu darrere meu». «Qui no pren la seva creu i em segueix, no és digne de mi» [Mt 10,38]. Perquè venir a Crist i sortir d'un mateix és una gran creu, de la qual no hi ha qui s'escarrifi més que aquells que cerquen expiar els seus pecats amb les seves pròpies obres. En efecte, tots aquests no volen escapar dels pecats, sinó més aviat del càstig dels seus pecats —car són esclaus, no odien el pecat, sinó només el càstig del pecat—, per la qual cosa cerquen apagar el foc de l'infern i escapar del càstig del Judici a còpia de donar moltes satisfaccions. Però, com que el pecat sempre hi roman, el càstig de la consciència no s'extingeix. En altres paraules, aquests cerquen les pròpies coses [cf. Fl 2,21]. Per això, «no hi ha pau per als impius!» [Is 48,22; 57, 21]. Si es deixessin de banda i odiessin els seus pecats, no tindrien cap càstig i no l'haurien de témer, ja que quan es treu la culpa, el càstig cessa per si mateix. Però no volen desprendre's de si mateixos i temen aquest jou lleuger de Crist. Així que segueixen escarrasant-se sota la seva càrrega, i temen on no hi ha res a témer, i arrosseguen el seu pecat com si tiressin d'un carro.

36. En alemany a l'original: *Ich wollte lieber Steine tragen und Holz hauen.*

A més d'això, aquesta profusió d'indulgències afaïçona d'una manera admirable la justícia servil³⁷, ja que per la seva culpa el poble baix no aprèn res més que a témer, a fugir i a esgarriar-se del càstig pels seus pecats, però no pas del pecat en si mateix. Així doncs, els fruits de les indulgències són realment minsos, però, malgrat això, produeixen una sensació de gran seguretat i que hom té permís per poder pecar. Per consegüent, és obvi que ningú no voldria adquirir aquestes indulgències, baldament fossin gratuïtes, si no temessin el càstig pels seus pecats. Més aviat el que cal és exhortar la gent a que estimi el càstig pels pecats i abraci la creu³⁸. I tant de bo m'equivoqués quan dic que a les indulgències, en bona hora, els escau aquest nom, ja que el verb *indulgere* significa «permetre», de manera que indulgència dona a entendre impunitat, permís per pecar i llicència per prescindir de la creu de Crist! I, altrament, si s'han de permetre les indulgències, haurien de donar-se només als febles en la fe, per tal que no s'escandalitzin aquells que cerquen assolir la mansuetud i la humilitat per mitjà de la creu, com diu aquí el Senyor. Perquè, com Ell diu, no per mitjà d'indulgències, sinó per mitjà de la docilitat i la humilitat és com s'arriba al descans per a les nostres ànimes [cf. Mt 11,29]. La docilitat, però, només la trobem en el càstig i la creu, de la qual aquestes indulgències ens alliberen, ja que ensenyen més aviat a tenir-ne por, i el resultat d'això és que mai no esdevenim dòcils ni humils, és a dir, mai no obtenim la indulgència [desitjada] ni ens apropem a Crist. Oh, perills del nostre temps! Oh, capellans, que n'esteu de dormits! Oh, tenebres més fosques que les egípcies! Que segurs que ens sentim enmig del pitjor de tots els nostres mals!

37. Cf. la tesi 40 de *Les 95 tesis*.

38. Cf. les tesis 94 i 95 de *Les 95 tesis*.

SERMÓ SOBRE LES INDULGÈNCIES FET LA VIGÍLIA DE LA CONSAGRACIÓ DE L'ESGLÉSIA³⁹

(¿30 de maig, 1517?)

WA 1:94.5–99.28

Abans de redactar les seves 95 tesis, Luther, com hem vist al sermó anterior, ja criticava durament l'ús i abús de les butlles d'indulgència per part de les autoritats eclesiaístiques del seu temps. A Luther li arribava notícia de la predicació de Tetzel per boca dels seus propis feligresos, que anaven a les poblacions veïnes de Jüterborg i Zerbst (abril) per tal d'adquirir les tan preuades butlles. D'aquesta manera el jove doctor va poder constatar els efectes nocius de les indulgències entre la població. En aquest sermó, en concret, es mostra del tot amoïnat per la banalització de la penitència que suposava aquell tràfic d'indulgències, les quals menaven els creients, com s'ha dit, cap a una falsa sensació de seguretat en la salvació. Per això, al llarg del sermó insisteix que la penitència és interior i ha de basar-se en una veritable contrició. Quan el penediment és veritablement pur, hom està enutjat amb si mateix en tot el que fa i realment es converteix a Déu, reconeixent la seva culpa i confessant-se a Déu des del fons del seu cor. L'autèntica penitència, doncs, no hauria de cercar indulgències, sinó més aviat el càstig i, en definitiva, la creu de Crist.

39. *Sermo de indulgentiis pridie Dedicationis*. No s'ha pogut determinar la datació exacta d'aquest sermó. Brecht apunta a principis de Quaresma, el març de 1517. Però, basant-se en la data de l'aniversari de l'església del castell (*Schlosskirche*) de Wittenberg, Wengert el situa el 16 de gener de 1517, i Wicks just un any després. En canvi, en virtut de la data de la consagració de l'església parroquial de la ciutat (*Marienkirche*), lloc de predicació habitual de l'agustí, es pot oferir la data més probable del 30 de maig de 1517 (Flörken).

Tema

WA
1,94

«Però Zaqueu, dret davant el Senyor, li digué...» [Lc 19,8 s.]⁴⁰.

Conclusió

Per a qui Crist significa alguna cosa, totes les altres coses no són res; però per a qui Crist no significa res, totes les altres coses sempre són importants. Tanmateix, el que això significa, a saber, que Crist és alguna cosa o no és res, aprenquem-ho de Zaqueu, el pensament del qual era, com diu l'Evangelista, d'un que «buscava de veure qui era Jesús» [Lc 19,3]. D'aquí es dedueix necessàriament que sentia una gran admiració per Ell i que no en sentia gens per si mateix. Tot seguit, es va alegrar de ser acollit per Crist. Per consegüent, aquest «Crist és alguna cosa» significa complaure's en Ell, delectar-s'hi, anhelar-lo, estimar-lo, tenir-lo en gran consideració, considerar-se indignes d'Ell i no buscar posseir-lo (la qual cosa és presumptuosa), sinó només desitjar veure'l i proclamar, lloar i exaltar a tots aquells que creuen que no són dignes d'Ell i es desesperen per això. Són els que mai no presumeixen que Crist està amb ells, encara que pensin que estan preparadíssims per rebre'l. Més aviat es mostren satisfets de poder admirar i obeir a aquell que veuen que s'ha lliurat a Crist. Aquesta actitud pietosa, humil i honesta és la que jutja que només Crist és alguna cosa, allò realment important.

Per contra, dir «que Crist no és res», significa no complaure's en Ell, sinó en nosaltres mateixos i en allò que és nostre; endemés, suposa menysprear-lo i no desitjar-lo. Però certament cal remarcar que, els qui es complauen en Crist, el desitgen i senten per Ell una gran admiració, són de diferents classes. Alguns ho fan carnalment, o per curiositat, o d'una manera pueril, o segons la seva pròpia opinió, com aquells que apareixen en aquest passatge de l'Evangelí [cf.

40. Hi ha una altra versió d'aquest sermó a WA 4:670–674.

Lc 19,6], els quals llavors s'estranyaven que Jesús s'hagués apropiat a un home que era un pecador, puix desitjaven que s'hagués acostat a ells, perquè es creien dignes de tal honor. Són persones malvades, que es tenen en gran consideració a si mateixes, es complauen en ells mateixos, s'imaginen que són alguna cosa, i es creuen intel·ligents, entenimentats i que porten una vida exemplar. I d'aquesta manera cerquen la seva pròpia glòria a través de Crist, és a dir, a través de la glòria de Déu, puix tenen Déu com a hoste per confirmar que són d'allò més aptes. Per això Déu es fixa en ells, perquè en són dignes. Per això aquesta mena de gent té Déu en gran consideració, perquè gràcies a Ell gaudeixen de gran notorietat. I, si Déu no els reconeix aquesta condició, aviat deixen de lloar-lo i d'exaltar-lo, i així fonamenten la seva justícia en la bona opinió que tenen de si mateixos. I, quan això no passa, s'enfaden i rondinen, perquè es prefereix els pecadors abans que ells. I automàticament els surt el funest orgull interior emetent judicis temeraris sobre els altres, o jactant-se de si mateixos, blasfemant contra Déu, i això després d'haver-se guarnit tan bellament amb la lluentor de les bones obres. Per tant, aquestes persones cerquen Crist de la següent manera: no pas per salvar-se a través d'Ell, sinó perquè testifiqui que estan salvades. No cerquen l'instaurador de la justícia, sinó un testimoni de la seva santificació, i per això es consideren millors i superiors que Crist. ¡Oh, Déu meu, quina gran bestiesa és jutjar els altres! Aquí tothom murmura, tothom jutja amb temeritat, tan estesa està aquesta plaga d'emetre judicis temeraris que arriba als nostres dies. La causa d'això és la gran ceguesa i la crassa ignorància que es té de la saviesa [de Déu], que s'amaga com un misteri als savis, però es revela als més petits. Car són sants necis i matussers, aquells que, com que no perceben greus defectes en si mateixos, es pensen que no en tenen cap. Per tant, és més segur tenir molts defectes grans i greus que no tenir-ne cap. La raó és aquesta: perquè, encara que tot home és vanitós i mentider

WA
1,95

davant Déu, només ignoren això aquells que d'alguna manera en la seva ment i el seu cor no es veuen com a tals, i s'hi conformen dient: «No soc conscient de res, per tant estic justificat», quan aquest és el pecat més terrible de tots: no ser conscient de res, de manera que hom arribi a que per això està justificat.

Altres [cerquen Crist] espiritualment i amb franquesa, són els que, com hem dit, no gosen desitjar que vingui a ells, a causa de la seva molt gran indignitat i la dignitat d'Ell. I, no obstant això, l'invocuen amb la màxima vehemència, perquè dedueixen l'afirmació a partir de la més absoluta negació. I així es busca Déu sense buscar-lo, se'l lloa sense lloar-lo, se l'estima sense estimar-lo, se li prega sense pregar-li, se'l crida sense cridar-lo, i mentre es fuig d'Ell, es corre cap a Ell. Vet aquí, tot això és a Zaqueu d'una manera meravellosa. Perquè enlloc he vist aquesta actitud descrita més bellament i més elegantment que en aquest passatge. Perquè ningú, ni l'home mateix, escolta la veritable oració sinó Déu. I, a més, l'oració mental és com un cercle, un signe, un pensament, és a dir, el que demanem és, per dir-ho d'alguna manera, el cercle. Això és el que mostrem a Déu quan preguem. Ho sentim molt bé. Però Déu escolta el fons del desig que rau en el més íntim del cor, que està per sobre de tots els pensaments. I mentre Déu fa això, la persona que resa s'adona amb sorpresa de com ha rebut tot allò que no s'havia atrevit a demanar. I així es compleix: allò que l'ànima demana, no ho demana, i allò que no demana, ho demana perquè no sap el que demana, com diu Crist [cf. Mt 20,22] i l'apòstol Pau: «Nosaltres no sabem com hem de pregar» [Rm 8,26]. Així santa Mònica, com diu sant Agustí, fou escoltada d'acord amb el seu principal desig⁴¹. [Zaqueu](#)

41. Santa Mònica, mare de sant Agustí, li va dir al seu fill: «Ja he obtingut de Déu el meu gran desig, el veure't cristià». La seva conversió al cristianisme no hauria estat possible sense les constants oracions de la seva mare.

és un exemple d'això, ja que desitjava veure Crist i no desitjava que entrés a casa seva. Però el cert és que era el que més desitjava, perquè és evident que, si algú li hagués preguntat si li agradaria tenir Crist a casa seva, sens dubte hauria respost: «Tant de bo!» I, si altres que han desitjat el mateix no han estat escoltats, és perquè el punt principal del seu desig no era buscar Crist, sinó a si mateixos.

WA
1,96

Corol·lari

Que ningú no presumeixi que demana o resa com cal, sinó que més aviat pregui perquè Déu li ensenyi a demanar i a resar. Per això, els orgullosos, que pensen que han fet les seves oracions amb la màxima diligència, se sentiran segurs, no hi pararan esment ni tindran por, encara que resin del tot malament.

Conclusió

D'aquest evangeli se'n desprèn que només Déu indaga a l'interior i al cor de l'home, de manera que, si algú ha fet i ha donat tot menys el cor, és com si no hagués fet res. Així a **Pr 23[26]** es diu: «Fill meu, mostra'm el teu cor», no pas la mà, ni cap altra part del cos, sinó el cor, [i diu] «a mi», no pas «a tu». Així es diu també a **Gn 4[4-5]**: «El Senyor va acollir favorablement Abel i la seva ofrena, però no va aprovar Caín ni la seva ofrena», cosa que l'Apòstol explica així a **He 11[4]**: «Per la fe Abel va oferir a Déu un sacrifici millor que el de Caín». Heus aquí! La fe marca la diferència entre Abel i Caín. I el poder que rau en aquesta qüestió es fa palès per la desaprovació que genera. En efecte, al **Salm 4[3]** es diu: «Oh, fills dels homes, fins quan tindreu el cor endurit? Per què estimeu tant la vanitat i la mentida?» És a dir, tot allò que s'ofereix sense cor és vacu i mentida, de la qual cosa tanmateix us vanteu per a vergonya vostra, degut al vostre cor endurit. I llegim al **Salm 94 [95,10-11]**: «Durant quaranta anys vaig estar molt a prop d'aquella generació,

i vaig dir: ‘Sempre tenen l’error al cor’, i certament no han conegut els meus camins; a ells he jurat en la meua ira: ‘No entraran al meu lloc de repòs!’». Heus aquí que sense el cor un sempre va errat, cau en la ira, es veu privat del repòs, cerca la vanitat, s’estima la mentida i, en comptes de l’honor, es cerca la infàmia. Puix el text hebreu té en realitat aquest significat: «Oh, fills dels homes, fins quan us gloriareu d’aquestes coses, que al capdavant són una ignomínia? Ja que així estimeu la vanitat i cerqueu la mentida».

Així, les consagracions de les esglésies, en les seves cerimònies i ritus externs, són signes d’un cor consagrat a Déu. En efecte, què li importa a Déu els signes del temple [*templum signi*] quan no té la cosa significada per aquest temple [*templum signati*]⁴²? Què li faria un home a un altre si cada any, a canvi del seu treball, li oferís vals i pagarés i anotés el que li deu i li ha de pagar i, tanmateix, mai no li ho pagués? No acabaria aquell home, al capdavant, cansat de meres senyals i paraules, posant fi d’una vegada a tota relació amb l’altre? Perquè el cert és que cap home no vol aguantar això d’un altre i, en canvi, Déu l’ha de suportar contínuament. Però vet aquí la raó per la qual els llamps cauen amb més freqüència sobre els edificis de les esglésies que no pas sobre els de les altres cases, perquè allà més que adorar Déu la veritat és que se l’enutja amb signes vaníssims⁴³. Però tornem a l’evangeli, i vegem i examinem les meravelles de la llei de Déu.

42. Luther aquí distingeix entre l’edifici de l’església com a temple exterior i el cor humà com a interior. L’edifici exterior és només un signe i representa la invitació a tenir cura de l’estat de l’ànima interior.

43. Aquí, WA 4:672.28–31 intercala: «I, si no perdona aquest temple, que ens sembla sagradíssim, com perdonarà el veritable temple, tret que torni en si? Car les amenaces són els signes d’un temple així, com si digués: “Guarda’t de ser un temple viu”. Certament aquests signes conspiren per a la teva perdició, llevat que tu també et consagris, etc.»

Aquí veiem Crist com el veritable jutge dels cors, que no es fixa en la persona, és a dir, en l'aparença exterior, sigui bona o dolenta. Perquè, si hagués considerat la persona en si, tenien millor reputació els que murmuraven que el pecador a la casa del qual va entrar. I, malgrat això, els va **menysprear i va optar per Zaqueu, que tenia pitjor reputació i no infonia cap respecte**. Perquè aquells el seguien i el desitjaven, mentre que aquest era el capítost dels publicans; uns eren bons i l'altre era dolent. D'aquí ve aquest miracle, que els qui desitgen Crist no ho desitgen, i que els qui no el desitgen sí que ho desitgen, i Ell s'acosta als qui no el desitgen i fuig dels qui el desitgen. Vegem aquí, doncs, la diferència que hi ha entre cors i desitjos, per tal que siguem instruïts en la saviesa del cor. És cert que volien que Crist vingués a ells, altrament no haurien rondinat quan es va anar amb Zaqueu. Però el seus cors eren perversos i vans, cosa que Crist veia i, en canvi, ells no ho veien. Perquè els seus cors eren de tal manera que es creien dignes de l'acostament de Crist i, per tant, desitjaven que, per l'apropament de Crist, la seva vàlua pogués ser provada i exalçada per tan gran profeta, perquè es pogués dir: «¡Vet aquí, quines persones tan exímies són aquestes que gaudeixen de la companyia d'un home tan important! Així, així cercaven el seu honor, l'esplendidesa de la seva justícia i els seus propis interessos en Crist. Encara no estaven buits i balmats en si mateixos, i per això es van enfadar, perquè no els honorava amb la seva companyia, i deien que s'havia allotjat amb un pecador, com si diguessin: «Aquí hi ha molts justos que són dignes de tan gran honor i, en canvi, prefereix un pecador». Mireu, doncs, el que fa la insensata arrogància, com d'evidents pecats produeix, és a dir, judicis temeraris, menyspreus, enveges i ressentiments. Així, Crist es fa signe de contradicció perquè es revelin els pensaments del cor. Perquè, qui hauria sabut que pensaven aquestes coses si Crist no les hagués revelat? En efecte, el cor humà mateix no sap que alberga aquests pensaments fins que

WA
1.97

es revela per mitjà de la contradicció d'aquest signe. Però Crist no vingué a donar testimoni de vanitat, a aprovar i justificar la justícia i rectitud dels homes, sinó a glorificar el seu Pare celestial; no per a glòria de la nostra justícia, sinó per a lloança de la seva misericòrdia i gràcia, com diu l'Apòstol. Per això no pot venir als qui es consideren dignes i justos, sinó només als miserables àvids de misericòrdia i indignes de la gràcia. Així es posa de manifest com desitjaven Crist i alhora no el desitjaven, perquè desitjar Crist d'aquesta manera, és a dir, pels seus interessos particulars i per obtenir la seva pròpia glòria, és més aviat no desitjar-ho.

Zaqueu, però, no desitjava que Crist se li acostés i tanmateix ho desitjava. Que no ho desitjava és evident pel fet que es va enfilar tot sol [dalt d'un arbre] per veure'l passar, però no va presumir ni es va atrevir a demanar que vingués a casa seva. Perquè és evident que no se'n considerava digne, i per això ja s'accontentava amb poder veure'l mentre romania apartat, atès que no tenia motius per creure que la vinguda de Crist li portés cap glòria, desconexidor com era que la mereixia per sobre de tots els altres. Però que desitjava tal cosa queda de manifest pel fet que «el va acollir amb alegria» [Lc 19,6]. Perquè l'alegria és signe d'un amor i un desig previs. Doncs si algú li hagués preguntat Zaqueu si és que volia tenir Crist amb ell, hauria respost: «No m'atreveixo a desitjar o voler això». Però aquells altres haurien respost: «És clar que sí, i espero que sigui així». Heus aquí, doncs, la profunditat del cor humà, la veritat del qual és tan íntima i el seu voler és tan secret que no es coneix ni es delecta a voler; aquest voler únicament es pot experimentar i viure, però no pas expressar. Això és un cor honest, aquí tenim la part més íntima de l'home. Per això Crist diu: «Avui la salvació ha entrat en aquesta casa gràcies a Déu» [Lc 19,9], i per això i només per això també tu ets just, car aquesta és casa meua. I hi insisteix: «puix també aquest home és fill d'Abraham». Aquest, aquest, no pas aquells! Mireu, doncs, com aquells

s'enfaden, tot i que Ell no ho va fer perquè s'enfadessin fins a caure en la maldat. Perquè Ell podria haver cridat en secret el tal Zaqueu per a la gràcia, però va voler fer-lo públicament a fi que aquella gent reconegués la seva pròpia falsa justícia i tots ells esdevinguessin com Zaqueu. I així, mitjançant l'exemple d'un, va voler guarir-los a tots d'aquella malaltia, encara que ells van malbaratar aquella medicina. Per això conclou dient també: «Perquè el Fill de l'home ha vingut a buscar i a salvar allò que s'havia perdut» [Lc 19,10]. No va venir a glorificar els qui ja eren justos i salvats; volia fer-los sentir-se ferits, no perquè caiguessin, sinó perquè es coneguessin a si mateixos, atès que estaven plens de vanitat i d'amor propi.

Però aquest vici és present en tots els homes, a menys que sigui curat per la gràcia, i així ha estat des del principi del món, i així serà fins a la fi, perquè els homes cerquen els seus propis interessos en totes les coses, fins i tot en Crist. Però aquesta és la situació que es dona sovint en el nostre temps⁴⁴, on la gent és portada cap a aquest vici per seductors, mentiders, etc., quan més aviat haurien de ser-ne dissuadits. Aquests [falsaris] són els que prediquen les indulgències, dels quals diré un parell de coses a tall d'exemple i perquè molts m'ho han demanat. De fet, ja n'he parlat més d'una vegada, sobretot des que aquesta faramalla de les indulgències la tenim aquí a les portes; d'aquesta manera jo estaré excusat i vosaltres podreu evitar el perill d'un enteniment erroni. En primer lloc, afirmo públicament que la intenció del Papa és correcta i veritable, almenys la que s'estableix a les cartes i decrets. En segon lloc, també les afirmacions d'aquells que pregonen les indulgències poden ser veritat en cert sentit, però

44. WA 4:674.6-9: «...que Pau recorda a Timoteu [2Tm 3,13 i 4,4], on el poble és desviat per seductors i impostors i predicadors d'indulgències i és portat cap a la seguretat, la indolència i la desgana, i cap a l'oblit de Déu i de la seva creu, encara que la nostra vida continua sent una guàrdia perpètua, en la qual mai no ha d'haver-hi cap relaxament».

tot i així hi ha algunes coses que o no s'ajusten a la veritat, o bé no s'han entès correctament. Per tant, cal saber que hi ha tres parts que conformen la penitència, segons la forma tradicional d'ensenyar-la. Però és preferible dir que la penitència està dividida en dos, a saber: el signe i l'acte⁴⁵. L'acte fa referència a la penitència interior del cor i és l'única veritable, de la qual Crist diu: «Feu penitència» [Mt 4, 17], i Pere a Ac 3[19]: «Penediu-vos i convertiu-vos». El signe fa referència a la penitència exterior, que es du a terme sovint (encara que la penitència interior sigui en molts casos fingida), i té aquestes dues parts: la confessió i la satisfacció, de la qual Joan el Baptista diu a Lc 3[8]: «Feu, doncs, fruits dignes de penediment». La confessió també pot fer-se de dues maneres, a saber: pública i privada. Jaume parla de la pública al darrer capítol de la seva carta [Jm 5,16]: «Confesseu els uns als altres els vostres pecats». De la privada, no sé on se'n parla a les Escriptures. Per això, encomano aquest tema als senyors juristes, per tal que provin on, per dret diví, es demostra la satisfacció i la confessió tal com es practiquen avui dia. Perquè la satisfacció que Joan va prescriure a Lc 3[8] és el deure de tota vida cristiana, i és alhora general, imposada a tothom i pública. Però, on s'ensenyava i es prescriu la confessió i la satisfacció privades, confesso que no ho sé.

Conclusió

Efectivament, l'autèntica contrició és un requisit previ per a les indulgències. En aquest sentit, han de ser i són d'una gran utilitat. Tanmateix, no poden toldre més que allò que ha estat imposat com a satisfacció en la confessió privada. I cal témer que les indulgències sovint actuïn **contra la penitència interior. Puix que el penediment**

WA
1,99

45. Com ja hem vist, tradicionalment la penitència es dividia en tres parts: contrició, confessió i satisfacció. Luther proposa, però, una divisió bipartida, de clara influència agustiniana, que distingeix l'acte formal de l'acte real.

interior és veritable contrició, veritable confessió, veritable satisfacció en esperit. Car el veritable penitent està realment disgustat amb tot el que ha fet, es converteix de debò a Déu, reconeix la seva culpa sense ambages i la confessa a Déu de cor. Després té remordiments i es castiga interiorment perquè avorreix la seva persona, de manera que així satisfà Déu. De fet, un veritable penitent voldria, si tal cosa fos possible, que totes les criatures veiessin i odiessin els seus pecats, i està disposat a ser menyspreat per tothom. No cerca les indulgències i la remissió de les penes, sinó l'execució de les penes⁴⁶. Per tant, la contrició o penitència interior té dues vessants: una fictícia, que la gent comuna sol anomenar «penediment de forca»⁴⁷, perquè es percep fàcilment en els que reincideixen al cap de poc i cauen massa sovint. Així, aquestes persones s'afligeixen pel pecat, però s'afligeixen encara més pel càstig del pecat. I res no disgusta més [a aquesta mena de contrició] que el desgrat de Déu davant el pecat, atès que prefereix que Déu es complagui amb el pecat, i així desitja que Déu sigui injust. Això és realment una cosa molt perversa però que passa força sovint, ja que l'home, per por del càstig i per amor a si mateix, odia la justícia de Déu i estima la seva pròpia iniquitat: perquè odia el càstig. L'altre és la veritable contrició, de la qual ja he dit que odia el pecat per amor a la justícia i al càstig, perquè desitja que la justícia que ha estat infringida sigui venjada. Per això no demana indulgències, sinó la creu, com es llegeix en moltes llegendes, com la de santa Paula, a qui sant Jeroni exhortava a no plorar i a castigar-se menys, tampoc no volia que sortís perjudicada la seva salut corporal.

46. WA 4:674.26–30: «Car el veritable penitent desitja ser menyspreat per tothom i ser odiat a causa del seu pecat; no cerca indulgències ni la remissió de les penes, sinó més aviat el compliment i la imposició de càstigs. Per consegüent, les indulgències són dreces que ensenyen el contrari, és a dir, evitar la pena i la satisfacció. Final».

47. *Galgenreue*, al·ludeix a un penediment fals, mogut per la por a la mort.

Vegeu, doncs, com de perillosa és la predicació de les indulgències, que ensenya una gràcia escapçada, o sia, a fugir de la satisfacció i del càstig, per la qual cosa és de témer que sigui aquella «operació d'error» [2Te 2,11], que va predicar l'Apòstol. Perquè ¿com és possible que, sense cap dificultat, es prediqui al mateix temps i per la mateixa persona la veritable contrició i una indulgència tan fàcil i generosa, quan la veritable contrició el que desitja és l'estricta compliment [de les penes], mentre que la indulgència afavoreix en gran manera el seu alleujament? ¿O posarem com a excusa que la veritable contrició està reservada únicament per als que viuen en un estat de perfecció⁴⁸ i, per tant, no cal dur la gent a la contrició perfecta? Però aleshores ¿per què les meuques i els publicans comencen per aquesta contrició? De fet, tothom cal que sigui exhortat a fer una veritable contrició.

48. Aquells que estaven sota vot (religiosos i bisbes) es consideraven en estat de perfecció (cf. STh II-II, q. 184, art. 5).